



Rodna gruda

PRINTED IN YUGOSLAVIA

IZ VSEBINE: *Ivan Regent*, predsednik Slovenske izseljenske matice: Srečno in veselo novo leto! — Našim ženam in materam po svetu — *Boris Kraigher*, predsednik vlade Ljudske republike Slovenije: Skupno rešujmo vprašanje lepše bodočnosti — Na sezono se pripravljamo — *Cvetko A. Kristan*: Napredni tisk, učitelj in prijatelj ameriških Slovencev — *Ana Müller-Kotlovšek*, Hannover: Moja hčerka je preživela 21 nepozabnih dni na Malinski — Naši nagrajenci — *Vera*: Pozna sreča — Po domači deželi — *Mile Klopčič*: Povest o sekiri (pesem) — *I. S.*: Jubilej slovenskega delavskega pesnika — *Our Youth* — mladinska priloga v angleščini — Iz kulturnega življenja ameriških Slovencev — Nekaj vesti iz Beneške Slovenije — Pero izseljencev — Domovina na tujih tleh — Dom in družina: *Pavla Strukelj*, Slovenska stara noša iz Zilje, Podjune in Roža — Mladi rod: *Lojze Zupanc*: Vražja pečina — Maribor ima najboljšo telovadno društvo — Prijateljem slovenskega izseljenskega koledarja — *Ivan Tavčar*, slovenski pisatelj — *Ivan Tavčar*: Cvetje v jeseni (povest). — Naša naslovna slika predstavlja: Zimo v Podkorenu (Foto Dušan Skerlep, Ljubljana)

PRVA LETOŠNJA ŠTEVILKA »RODNE GRUDE« JE IZSLA V POVEČANEM OBSEGU — NA 32 STRANEH IN VSEBUJE POLEG OBİČAJNIH RUBRIK IN DRUGEGA BOGATEGA GRADIVA TUDI POSEBNO MLADINSKO PRILOGO V ANGLEŠČINI — OUR YOUTH — NA 8 STRANEH

POZOR!

Naši naročniki in prijatelji!

Prvo letošnje številko »RODNE GRUDE« smo poslali na ogled nekaterim rojakom, ki doslej še niso bili med našimi naročniki. Prepričani smo, da jo bodo sprejeli z odprtimi srci in rokami.

Zahvaljujemo se vsem našim zvestim naročnikom, posebno tistim, ki so že vnaprej plačali naročnino za leto 1956. Obenem prav toplo pozdravljamo tudi vse nove naročnike!

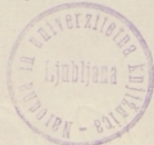
Rojake, ki so še v zaostanku z naročnino, lepo prosimo, da nam dolžni znesek čimprej nakažejo. Saj razumete, da imamo tudi mi svoje obveznosti, ki jih moramo poravnati.

ISČEMO POVERJENIKE ZA POSAMEZNE VEČJE SLOVENSKE NASELBINE V ZDA IN DRUGOD. — POGOJI SO ZELO UGODNI!

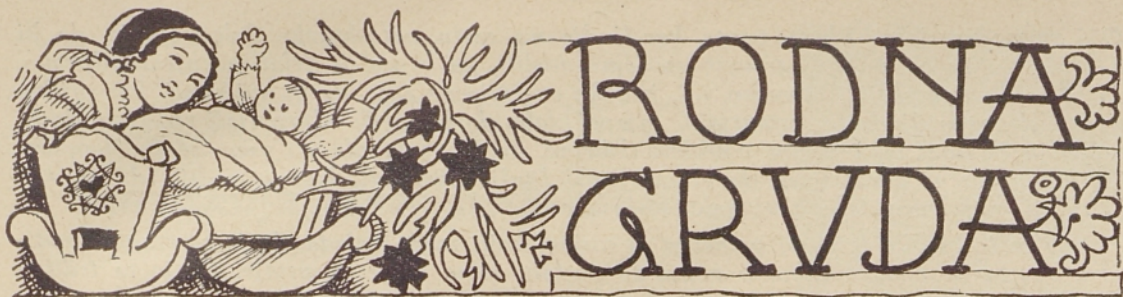
Naročite si še danes vezani letnik »RODNE GRUDE« za l. 1955, s katerim lahko razveselite svoje prijatelje in znance, pa tudi vašemu domu bo v okras in veselje, saj je vezava zelo okusna. Tudi cena je ugodna — polplatno 2.50 dolarja, celo platno 3 dolarje.

UREDNIŠTVO »RODNE GRUDE«
Slovenska izseljenska matica, Ljubljana,
Cankarjeva 51

Rodna gruda, glasilo Slovenske izseljenske matice v Ljubljani. — Ureja uredniški odbor. — Odgovorni urednik Tomo Brejc. — Izhaja desetkrat na leto. — Poština plačana v gotovini. — Naročnina: ZDA letno 2 dolarja, polletno 1 dolar. — Francija: letno 500 frankov, polletno 250 frankov. — Belgija: letno 70 frankov, polletno 35 frankov. — Holandija: letno 5 guld., polletno 2,50 guld. — Zah. Nemčija: letno 8.40 mark, polletno 4.20 mark. — Argentina: letno 2 dolarja, polletno 1 dolar. — Jugoslavija: letno 500 din, polletno 250 din. — Uredništvo in uprava: Slovenska izseljenska matica, Ljubljana, Cankarjeva c. 5/1.



P. O. 116/1956



Ivan Regent, predsednik Slovenske izseljenske matice

Veselo in srečno novo leto!



Vsem našim izseljencem, kjerkoli naj bi se nahajali, voščim v imenu Slovenske izseljenske matice, v imenu vseh članov njenega glavnega odbora, v imenu njenega predsedstva in v svojem lastnem imenu srečno in veselo novo leto! Pomeni, da jim želimo še mnogo let zdravega in srečnega žioljenja.

Res je sicer, da časi, ki jih živimo, ne obetajo nič lepega, nič dobrega. Na svetu živijo še sile, ki si ne želijo bratstva med narodi, ki ne marajo pametnega in mirnega sožitja med takimi narodi, ki imajo v svojih deželah različne režime. Sile, ki se bojijo miru in ki so prepričane, kakor je bil prepričan Mussolini, da je vojna za človeštvo zdrava, a za moške prav tako naravna in nujna, kakor za ženske materinstvo. Na svetu tudi nimamo pravega miru. Nimamo sicer svetovne vojne, vendar izbruhne zdaj tu, zdaj tam kak vojni plamenček, ki se utegne razširiti in se razrasti v svetovni plamen. Tem bolj in tem lažje, ker imamo nakopičenega v vojaških skladiščih vse polno smodnika in streliva, v nekaterih skladiščih tudi dovolj atomskih, vodikovih in podobnih bomb, kar nam zna zaradi najmanjšega političnega pa tudi zaradi nepolitičnega razloga

lepega dne pasti na glavo. Zaradi tega je treba najresneje podpreti vse državnike, vse znanstvenike in sploh vse, ki delajo na to, da ne bi moglo priti nikdar več do svetovne vojne. Mi smo takim državnikom vseh dežel nedvomno zelo hvaležni, kakor smo hvaležni vsem, ki delajo proti vojni. Največja moč, največja sila pa, ki utegne vsako novo svetovno vojno in sploh vsako vojno preprečiti, pa so delovni ljudje vsega sveta.

Toda mi ne želimo ljudem le to, da bi živeli v miru in v bratstvu med seboj. Mi želimo tudi, da bi nehala vsaka rasna diskriminacija, da bi bili vsi ljudje enakopravni ne glede na barvo njihove polti. Posebej pa želimo, da bi mogli živeti vsi ljudje v blagostanju. Danes živi v blagostanju le en del, in sicer manjši del ljudi, ki pripadajo tako imenovanim civiliziranim narodom. Izven tega dela »civiliziranega« kroga vlada nečuvena revščina, uboštvo, kakršno si moremo komaj predstavljati. Kljub ogromni industrijski produkciji in zmognosti produkcije v nekaterih deželah imamo še vedno komaj 40% obutih ljudi in še od teh je le borih 10%, ki so obuti kakor se spodobi. Na svetu primanjkuje sadja, ni dovolj mesa, ni dovolj sočivja, otroci nimajo dovolj mleka in ni dovolj stanovanj. Zelo malo je preskrbljeno za stare ljudi, ki niso več sposobni za delo. Razume se, da leto

1956 ne more prinesiti hkrati vsega, kar ljudje na svetu potrebujejo. Želeti pa je, da bi v 1956. letu začeli na to ogromno revščino misliti, da bi začeli delati za njeno odpravo, da bi začeli uporabljati atomsko, t. j. jedrsko energijo ne zato, da bi uničevali, kar pridne roke delovnega ljudstva ustvarjajo, marveč zato, da bi začeli odpravljati revščino, da bi začeli proizvajati tej revščini potrebne dobrine, da bi zavladala po vsem svetu človeška, t. j. humanistična civilizacija, da bi začeli vsi ljudje postajati, kar si mislijo, da so, t. j. najboljši, najplemenitejši prebivalci naše zemlje.

Vse to bi bilo tembolj pametno in nujno, kajti zares izgleda, da je z iznajdbo vodikove bombe in podobnih bomb vojna že postala sama svoje nasprotje. Če je ta trditev resnična, se pravi, če ustreza resnici, jo moramo samo pozdraviti od vsega srca in z vso dušo ljudi, ki bi radi, da bi prineslo novo 1956. leto vsemu človeštvu resnični mir in začetek resničnega blagostanja, katerega je vredno in potrebno kakor zraka, katerega dihamo.

Prepričan sem, da se bodo naši izseljenci, ki so v svojem življenju toliko trpeli in ki jih večina še danes trpi, strinjali s temi mislimi in da se bodo na to spomnili, ko si bodo na predvečer novega leta z nami pred voščili veselo in srečno novo leto!

Našim ženam in materam po svetu

Zveza ženskih društev Slovenije se ob novem letu 1956 toplo spominja vas, slovenske žene in matere, ki ste morale pred mnogimi leti zaradi nevzdržnih gospodarskih in političnih razmer v rodni deželi same ali s svojimi družinami v svet za vsakdanjim kruhom. Lahko si mislimo, kako vam je bilo pri srcu, ko ste se poslavljale od svojcev in domovine in odšle v tujino, kjer ste si morale ustanoviti drugi dom. Toda vaša klena slovenska narava in silna volja do življenja je vzdržala, prilagodile ste se novemu okolju in z mislijo na rodno grudo vzgojile tudi svoje otroke.

Danes, ko mnoge po dolgih letih prihajate na obisk v svojo prerajeno rojstno domovino, se predvsem razveselimo, ko slišimo, da niste pozabile svojega materinega jezika in da je večina od vas tudi svoje otroke naučila slovensko in jim vcepila ljubezen do rojstne domovine.

Drage sestre! Ob novem letu 1956 vas toplo pozdravljamo in vam želimo vse najboljše. Prepričane smo, da boste tudi v bodoče ohranile globoko ljubezen do svoje rojstne domovine, ki danes vašo ljubezen še posebej zasluži, saj je postala prava svobodna domovina delovnih ljudi, in da boste v tej ljubezni tudi v bodoče vzgajale svoje otroke in vnuke.

Zveza ženskih društev Slovenije

VIDA TOMŠIČ

podpredsednica Zveze ženskih društev Jugoslavije,
ljudska poslanka

ZIMA VRŠČAJ-HOLY

podpredsednica Slovenske izseljenske matice,
urednica Cicibana

META KOŠIR

urednica »Naše žene«, članica predsedstva Zveze ženskih
društev Slovenije

ANA ZIHERL

dolgoletna članica glavnega odbora Zveze ženskih društev
Slovenije

VILMA PIRKOVIČ

poslanka Ljudske skupščine LRS, predsednica Zveze združnic
Slovenije

NIKA ARKO

sekretar odbora za zaščito matere in otroka pri Svetu
za zdravstvo in socialno politiko

ŠTEFKA PODBEVSEK

učiteljica, članica glavnega odbora Zveze ženskih društev
Slovenije

ANGELCA OCEPEK

predsednica Zveze ženskih društev Slovenije,
ljudska poslanka

OLGA VRABIČ

članica Izvršnega sveta LRS, podpredsednica Zveze ženskih
društev Slovenije

DOLFKA BOŠTJANČIČ

sekretarka Zveze ženskih društev Slovenije

ADA KRIVIC

članica Izvršnega sveta in predsednik Zveze društev
prijateljev mladine Slovenije

VERA MARENTIČ

članica glavnega odbora Zveze ženskih društev Slovenije

MILENA KORŽE

direktor Zavoda za napredek gospodinjstva, članica glavnega
odbora Zveze ženskih društev Slovenije

CITA BOLE

medicinska sestra, članica glavnega odbora Zveze ženskih
društev Slovenije

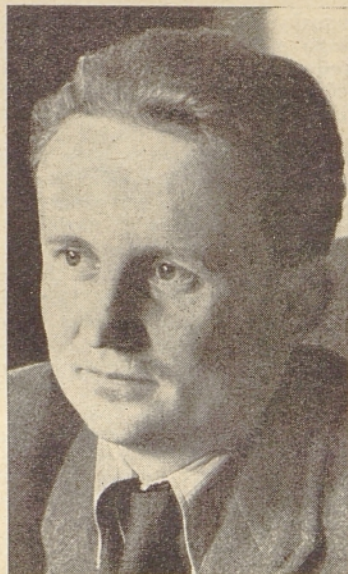
Skupno rešujmo vprašanja lepše bodočnosti

Ko vam pošiljamo najtoplejše pozdrave z iskrenimi željami, da bi leto 1956 pomenilo tudi vam bistven korak naprej k sreči, blagostanju in miru v svetu, vas prosimo, dragi rojaki, da nam oprostite, če se v tem trenutku ne predajamo samo čustvom bratstva in narodne enotnosti, ki vas vežejo na našo skupno rodno grudo. V tem trenutku postavljajo razmišljanja o vaši usodi pred nas predvsem dve vprašanji:

Najprej se nam postavlja vprašanje, kje so vzroki, da živi tako velik odstotek ljudi slovenske narodnosti izven slovenske zemlje? Ali je to usoden proces, ki ga ni mogoče zavreti, ali je to specifična usoda ljudi slovenske narodnosti?

Ne samo za Slovence, skoro za vse evropske narode, zlasti za vse južnoevropske narode je bil v preteklosti značilen pojav velikega izseljevanja njenega prebivalstva iz ekonomskih potreb. V celi vrsti dežel se iz istih vzrokov ta proces še danes nadaljuje. Ekonomska emigracija predstavlja še danes enega najtežjih problemov na primer Italije. V nekaterih evropskih deželah je dobila specifične oblike zaradi dejstva, da so te dežele posedovale svoje kolonije. Prav gotovo pomeni pojav ekonomske emigracije enega od najočitnejših dokazov, da se je nahajala prav Evropa v preteklih desetletjih v neki krizi, ki je zahtevala in deloma še zahteva resnih ukrepov. Ko mislimo na vas, dragi rojaki, s ponosom ugotavljamo, da je bila Jugoslavija ena redkih dežel v Evropi, ki je proces ekonomske emigracije najbistveneje zavrla in ki je našla pot za ozdravljenje življenjskih pogojev doma.

Vi ste sicer prav v zadnjih mesecih čuli o nekih gospodarskih težavah v Jugoslaviji. Toda to so težave izrazito prehodnega značaja, ki izvirajo prav iz dejstva, da je bil tempo ozdravljanja jugoslovanskih gospodarskih razmer v zadnjih letih na nekaterih gospodarskih področjih morda nekoliko pretiran. Osnovni pogoj za to, da bi Jugoslavija mogla ozdraviti svoje gospodarske pogoje in s tem preprečiti ekonomsko emigracijo, je bil ravno v premagovanju gospodarske in tehnične zaostalosti Jugoslavije. To pa seveda zahteva resnih naporov, saj je poznano, da mora celo vsak boljši kmečki gospodar, ki hoče modernizirati in razviti svojo kmetijo, v letih, ko osredotoči vse svoje napore v investicije, resno zategovati pas in resno varčevati v svoji potrošnji. Mora se odpovedati ne samo vsakemu razkošju, ampak začasno tudi nekaterim nujno potrebnim življenjskim potrebščinam, ker se zaveda, da bo s takim delom pozneje lahko stoterokrat nadoknadil svoje začetno varčevanje. Podobno je tudi v velikem morala napraviti Jugoslavija. Ko danes ugotavljamo te gospodarske težave, se moramo zavedati, da one niso nepričakovane, ampak nujna in naravna posledica naše dosedanje gospodar-



ske politike, ki jih bomo pa ravno na osnovi naše sedanje gospodarske politike v prihodnjih letih z lahkoto premagali.

Smatramo zato, da je naša skupna težnja, nas in vas, da v tej smeri nadaljujemo in s tem dokončno preprečimo nadaljnjo potrebo po ekonomski emigraciji in zavedamo se, da nas v teh naporih v zunanjem svetu najlažje razumete in podprete ravno vi in smo vam tudi za vaše razumevanje in podporo v tej smeri hvaležni.

Kot poseben problem se je po letu 1945 pojavilo vprašanje politične emigracije iz Jugoslavije. Mislimo, da ta problem danes ne igra več nobene vloge, saj je po desetih letih nove Jugoslavije dovolj očito, da je vsako vračanje na stanje pred desetimi leti nemogoče in se je zaradi tega tudi ta politična emigracija v teh letih v svojem bistvu že spremenila v ekonomsko emigracijo, za katero smo prepričani, da bo v svoji večini, kakor deloma že danes, našla enako razumevanje za napore nove Jugoslavije v premagovanju njene gospodarske zaostalosti in se z enako vnemo vključila v vrste podpornikov naših skupnih naporov. Vse misli na maščevanje so danes že neumne, brezpredmetne in jih v Jugoslaviji prav nihče več ne goji. Danes je važno medsebojno razumevanje, važni so skupni pogledi na vprašanja bodočnosti. Zaradi tega se ob tej priložnosti obračamo na vso našo emigracijo, ne glede na vzroke, ki so jo prisilili k temu težkemu koraku preteklosti, da v znaku medsebojnega zaupanja skupno rešujemo vprašanja lepše bodočnosti.

Drugo vprašanje, ki izvira neposredno iz tega prvega, se nanaša na bodočnost naše emigracije, na to, kakšne naj bodo v bodočnosti naše naloge za odpravljanje vzrokov, ki so privedli do množičnega izseljevanja v preteklih desetletjih.

Kot smo že rekli, je pri tem osnovno; premagovanje gospodarske zaostalosti današnje Jugoslavije. Tega pa ni mogoče doseči izolirano brez temeljitega in resnega dela na spreminjanju razmer in odnosov v današnjem svetu sploh.

Jugoslavija zavzema zaradi tega prav posebno vlogo v boju za uveljavljanje novih načel v medsebojnih odnosih, v boju za razvijanje največjega sodelovanja in pomoči gospodarsko razvitih dežel gospodarsko zaostalim področjem, kar pa je mogoče doseči samo v pogojih medsebojnega razumevanja in zaupanja, v pogojih miru in v pogojih uveljavljanja načela najstrožjega spoštovanja suverenosti in neodvisnosti ljudstev posameznih narodov in posameznih držav.

Tudi v tej smeri je Jugoslavija podvzela mnoge popolnoma nove iniciative v svetovnem merilu. Pogosta potovanja našega predsednika tovariša Tita pomenijo predvsem najintenzivnejši napor vnašanja razumevanja in medsebojnega zaupanja v odnosih med državami, zblizovanja med ljudstvi teh držav in zblizanja in medsebojnega razumevanja tudi med vladami teh držav. Izmenjava cele vrste delegacij posameznih narodov, držav, parlamentov in raznih organizacij z odgovornimi predstavniki Jugoslavije bistveno prispeva k razvoju zgoraj označenih načel. Te oblike medsebojnega spoznavanja se danes širijo po vsem svetu, prevzemajo jih tako vzhodne kot zahodne države. Prav medsebojno razumevanje in zaupanje med narodi kot med vladami raznih držav pa je predpogoj utrjevanja miru v svetu, ta pa je predpogoj, ki daje možnost posameznim narodom, da morejo skoncentrirati vse svoje napore za premagovanje gospodarskih težav, za dviga-

nje življenjskih pogojev, za dviganje blagostanja ljudi v svetu. Mir je obenem tudi predpogoj, ki more ustvariti vzdušje, v katerem bo mogoče razviti do najvišje mere načelo pomoči razvitejših nerazvitejšim.

Tudi v tej smeri ste ravno vi, dragi rojaki, že v preteklosti mnogo prispevali k medsebojnemu spoznavanju med narodi, k razumevanju med ljudmi raznih narodnosti in raznih ras. Mislimo, da je to tudi v bodoče eno vaših glavnih poslanstev, saj predstavljate tisti del prebivalstva današnjega sveta, ki je moral premagati največje težave, prenesti največje trpljenje ravno zaradi bede in zaostalosti posameznih področij današnjega sveta in zaradi nerazumevanja v preteklosti za potrebo pomoči razvitejših nerazvitejšim.

Vaša povezanost z vašo rodno grudo vam na ta način sama po sebi užiga pečat borcev za najvišje človečanske ideale, borcev za reševanje najbolj perečih težav današnjega človeštva.

V tem pomenu vidimo v vaši povezanosti na rodno grudo v vas predstavnike tistih družbenih sil v današnjem svetu, ki nosijo zastavo borbe za najvišje človečanske ideale današnje družbe. Predvsem zato smo ponosni na vas in predvsem zato si štejemo za svojo dolžnost, da napravimo vse, kar je v naši moči, za razvijanje čim globljšega razumevanja med nami in vami, tako na področju naših domačih težav, kot na področju svetovnih problemov.

NA SEZONO SE PRIPRAVLJAMO

V uradu Matice smo že začeli s pripravami za prihodnjo sezono. Tako smo se že dogovorili s potovalnim uradom Putnikom glede izletov za rojake. Sklenjeno je bilo, da bo Putnik priredil po en velik izlet za rojake iz prekomorskih dežel, ki bodo letos obiskali domovino, v maju, juniju, juliju, avgustu in če bo dovolj zanimanja, še v septembru. Za rojake obiskovalce iz evropskih dežel pa bodo organizirani krajši izleti v času, ko jih je največ na obisku v domovini, t. j. med 15. in 20. avgustom. Katere kraje bodo na teh izletih obiskali in kaj vse si bodo ogledali in seveda tudi koliko bodo ti izleti veljali, bo natančno opisano v posebnih programih, ki so že v tisku. Ta program bo objavljen tudi v Rodni grudi, prejela pa jih bodo že v januarju tudi vsa izseljenska društva in predstavnštva. Prepričani smo, da vam bo s tem zelo ustrezno, saj boste tako pravočasno

naredili podroben načrt vašega bivanja v domovini.

Kakor vse kaže, bo letošnja sezona zelo razgibana in je kar prav, da pravočasno vse pripravimo. Sklenjeno je tudi že, da bodo glavne prireditve letošnjega Izseljenskega tedna, ki ga bo Jugoslavija praznovala v dnevih od 5. do 11. avgusta, v Ljubljani. V soboto, 11. avgusta se bodo rojaki, ki bodo na obisku v domovini, iz vseh republik zbrali v Ljubljani na veliki slavnostni akademiji. Naslednji dan popoldne bo prirejena velika nogometna tekma, v kateri se bosta za Izseljenski pokal spoprijeli reprezentanci Ljubljane in Zagreba, zvečer pa bo za rojake svečan sprejem pri predsedniku mestne občine.

Podrobnosti o posameznih prireditvah kakor tudi vsa druga navodila in nasvete letošnjim obiskovalcem bomo sproti poročali v našem listu.



Obiskali so nas: Rojakinja Marija Hočevarjeva iz Bruslja v Belgiji, ki se je za stalno vrnila v domovino. Rojak Janez Pirc iz Clevelanda, ki je obiskal domovino po 35 letih, in rojak Charli Penko iz Clevelanda, ki je obiskal rojstno domovino po 51 letih. »Kako drugače je zdaj tu pri vas,« je dejal. »Pivška dolina, ki je bila včasih gola in kamnita, je zdaj vsa porasla z gozdovi; to me res veseli...«

Prav ta mesec poteka 50 let, odkar je pričel izhajati v Chicagu ameriški socialistični list Proletarec, ki je dolgih 46 let (še nobeden slovenski socialistični list ni izhajal tako dolgo!) bodril in učil slovensko in jugoslovansko delavstvo v Ameriki ter ga vzgajal k socialistični miselnosti. Dasi Proletarec, ki je izhajal sprva kot mesečnik, zatem pa dolga leta kot tednik in tudi 14-dnevnik, ne izhaja več, so njegovi sledovi med ameriški Slovenci sveži in dobro opazljivi. Zaradi tega je prav, če mu posvetimo te vrstice v spomin. Petindvajset let ga je zvesto spremljal tudi Majski glas, ki je izšel vsako leto ob prazniku Prvega maja (do 1945).

Periodični tisk ameriških Slovencev je letos star že 65 let. Prvi njihov list — Amerikanski Slovencev — je pričel izhajati 3. septembra 1891 in je prenehal točno ob 55-letnici izhajanja v letu 1946. Drugi list — Glas naroda —, čigar prva številka je izšla 25. septembra 1893, pa izhaja še danes. Ameriški Slovenci so izdajali doslej že kakih 85 listov, medtem ko jih zdaj izhaja za slab poldrugi ducat.

Seveda je bilo med temi 85 listi mnogo poskusov, muh-enodnevnih in ponesrečenih izdaj, bili pa so med njimi tudi številni pomembni listi, ki so imeli velik vpliv na miselnost in dejavnost ameriških Slovencev. Poleg Proletarca in Majskega glasu navajam kot primer med listi, ki ne izhajajo več, zlasti Glas Svobode, ki je izhajal 27 let in je bil vseskozi (1902—1928) svobodomiseln in napredne smeri; dalje Cankarjev glasnik, ki je bil od 1937 do 1943 dobro urejevana revija socialistične vsebine, zatem Slovenijo in Delavsko Slovenijo, ki sta izhajali 1914—26 v Milwaukeeju, Wis., ter Svobodo, ki je izhajala v Berwynu, Ill. od 1929 do 1935.

Dnevnik PROSVETA izhaja v Chicagu, Ill. že 48. leto, to je od leta 1908 oziroma od leta 1916, ko izhaja pod sedanjim imenom in kot dnevnik. Ta list izhaja v dveh izdajah. Sredina številke, tako imenovan tednik, je glasilo Slovenske narodne podporne jednote v Chicagu, največje organizacije ameriških Slovencev. — Tednik ima naklado 32.000, dnevnik pa naklado 6000 izvodov. Število naročnikov lista kljub umiranju starih slovensčine veščih rojakov ne pada, marveč ostaja zaradi uspešnih kampanj za nove naročnike na isti višini. O uspehih zadnje kampanje smo poročali v sedmi lanski številki Rodne grude.

Prosveta ima staro socialistično tradicijo, ki jo zvesto varujejo vsi njeni uredniki od Jožeta Zavertnika preko Franka Keržeta, Ivana Molka, Andrewa Kobala, Louisa Benigerja, Antona Gardna, Milana Medveščka do sedanjega urednika Franka Zaitza, ki je uredil več kakor 30 letnikov Proletarca, enako število Ameriških družinskih koledarjev in 25 letnikov Majskega glasa. Na konvenciji SNPJ 1946 je tedanji urednik Prosvete Anton Garden v poročilu o Prosveti izjavil, da si Prosvete brez socialistične smeri v njej sploh ne more prav zamisliti.

Prosveta je naklonjena novi Jugoslaviji ter so tudi morebitne kritike objavljene samo z željo po pomoči. Zelo rada objavlja dopise in objave Slovenske izseljenske matice.

Drugi napredni dnevnik je ENAKOPRAVNOST, ki tudi že 40 let (od 1916) poučuje in obvešča predvsem clevelandske rojake in je zlasti med Slovenci v državi Ohio zelo priljubljena. Izdaja jo Ameriško-jugoslovanska tiskovna družba ter je prav tako napredne smeri. Izhaja petkrat tedensko. V njej je pridružena tudi stran Progresivnih Slovencev, ki jo ureja Mary Ivanush. Urednik Enakopravnosti pa je zdaj Lojze Campa. Zaradi razumljivih finančnih težkoč, ki jih povzročajo med drugim tudi odmiranje starejših rojakov, zagovarja Enakopravnost že dalj časa združitvev Prosvete, Enakopravnosti in Glasa naroda v enoten skupni dnevnik ameriških Slovencev. Zadeva pa še ni dozorela, zlasti ker je želja Clevelandčanov, da bi skupni list izhajal v Clevelandu in da bi se tiskal v njihovi tiskarni. Tudi Enakopravnost se zavzema za novo Jugoslavijo ter rada objavlja sporočila Slovenske izseljenske matice ter dopise o dogodkih v domovini.

Newyorški GLAS NARODA izhaja zdaj dvakrat tedensko. Je najstarejši zdaj izhajajoči slovenski list sploh (glej tudi RG št. 4/1954, str. 89). Leta 1954 ga je rešila pred ustavitvijo s pogumnim dejanjem znana slovenska pesnica in novinarka Anna P. Krasna. Anna Krasna zdaj list že leto dni uspešno ureja, krmari in mu gospodari ter si pridobiva poleg dosedanjih tudi nove prijatelje. Teh ima precej. Tako je vsaj soditi po dopisih in listkih, ki prinašajo dosti »pušeljcev« (prostovoljnih prispevkov) za pogumno in odločno izdajateljico. Tudi Glas naroda se zavzema za staro domovino in objavlja mnogo novic, dopisov in gradiva o njenem razvoju.

Dvakrat mesečno izhaja od 1954 list New Era, glasilo Ameriške bratske zveze iz Denvera, Colo. List je tiskan delno v angleščini, notranje strani pa imajo staro ime NOVA DOBA in tudi slovensko vsebino s poročili o domovini, katere razvoj redno zasleduje. Izhaja že 32. leto (od 1925) v Clevelandu.

Mladinsko glasilo SNPJ The Voice of Youth — prej Mladinski list — ima v glavnem gradivo v angleščini, ker je ta za mladino pač najbolj razumljiva. Piše tudi o stari domovini. — Mesečnik Zarja (The Dawn), glasilo Slovenske ženske zveze v Clevelandu, je do nove Jugoslavije strpen. Prav tako tudi Glas SDZ (Slovenske dobrodelne zveze) v Clevelandu, ki izhaja od leta 1939.

Ta pregled nam torej kaže, da je napredni tisk slovenskih rojakov v ZDA dobro razvit in da predstavlja činitelja, ki ga v njihovem javnem udejstvovanju in dejavnosti ni mogoče prezreti. Tudi Rodna gruda, ki naj bo nekaka povezava med staro domovino, izseljenci in njihovim naprednim tiskom, priporoča vsem svojim bralcem slovenski napredni izseljenski tisk, se temu tisku zahvaljuje za podpiranje teženj Slovenske izseljenske matice skupno z njenima publikacijama Rodno grudo in Slovenskim izseljenskim koledarjem ter želi še nadaljnega medsebojnega sodelovanja in podpiranja.

MOJA HČERKA

je preživela 21 nepozabnih dni na Malinski



Ponovno se zahvaljujem za lepe počitnice, ki jih je moja hčerka po zaslugi Slovenske izseljenske matice preživela v Jugoslaviji. Ko sem brala v »Rodni grudi«, da bo Matica organizirala v avgustu za otroke slovenskih izseljencev počitniško kolonijo ob morju, sem se takoj odločila, da morata biti med temi srečnimi otroci tudi moja. Bila sem

zelo vesela, ko sem na svoje pismo prejela od Slovenske izseljenske matice ugoden odgovor.

Ko sem v juliju z družino obiskala Jugoslavijo, je bilo vse zelo hitro urejeno. Oba moja otroka sta bila sprejeta v kolonijo, toda moj petletni sinko, ki je zelo navezan name, se je nazadnje skujal in ostal pri meni. Tudi midva z možem sva si želela prijetnega oddiha

ob morju. Najeli smo si sobo v Malinski in tako sem lahko vsak dan obiskala svojo hčerko v koloniji, ki se je tam dobro živela. Že na ladji je sklenila prijateljstvo z drugimi otroci in to prijateljstvo se je potem v koloniji še poglobilo. Tam je bilo za otroke res lepo poskrbljeno. Kraj sam ima prelepo okolico, in stavba, kjer so prebivali otroci, je zelo lepo urejena. Hrana je bila imenitna. Otroci so se kopali in hodili na sprehode. Moja hčerka prej ni znala plavati in sem kar ostrmela, ko je po preteku kratkih treh dni, odkar je bila v koloniji, že dobro plavala. V začetku je imela nekaj težav zaradi jezika, toda tudi to je minilo. Čez nekaj dni se je že pomenkovala z otroci po slovensko in hrvatsko, kakor da bi bili vedno skupaj. Telesno se je čisto spremenila. Kakor roža, če jo presadiš iz kleti na sonce. Tako je preživela v Malinski 21 nepozabnih dni — nepozabnih zanjo in tudi zame, za njeno mater.

Iz srca bi takšne lepe počitnice privoščila tudi drugim otrokom naših izseljencev, kar je velikega pomena ne le zato, da si okrepe zdravje, temveč tudi zaradi naše domače govorice, ki jo v tujini, kjer hodijo v tuje šole, tako hitro pozabijo.

Slovenski izseljenski matici še enkrat iskrena hvala! In drugo leto na svidenje!

Anna Müller-Kotlošek, Hannover

NAŠI NAGRAJENCI

Obljubo izpolnjujemo. Rojaki-naročniki, ki so doslej pridobili našemu listu najmanj deset naročnikov, prejmejo lepo darilo — eleganten v usnje vezan album s pokrajinskimi fotografijami iz domovine.

Pogoje so izpolnili in bodo dobili nagrado naslednji naši naročniki:

Frank Alesh iz Fontane, Kalifornija, ki nam je doslej pridobil 19 naročnikov.

Jennie Troha iz Barbertona, Ohio, za deset naročnikov.

Dorothy Sodnikova iz Chicaga za deset naročnikov.

V celo platno vezan letnik »Rodne grude« 1955 ali po želji kakšno drugo lepo knjigo prejmejo kot posebno priznanje za svoje delo naši najmarljivejši poverjeniki:

Anna Krasna, urednica Glasa naroda iz New Yorka.

Frank Cvetan iz Thire Hill, Pa.

Ivan Demšar iz Sallauminesa, Francija.

Rojak Leban iz Aumetza, Francija.

Vdova rojaka Oprešnika iz Houdaina, Francija.

Franc Grčar iz Merlebacha, Francija.

Vsem nagrajencem iskreno čestitamo z željo, da še nadalje ostanejo zvesti prijatelji našega lista in nam pridobe še novih naročnikov. Obenem tudi prosimo, da nam sporoče, ali naj uagrade odpošljemo po pošti na njihove naslove, ali pa jih bodo prevzeli sami oziroma njihovi pooblaščenici, ko pridejo na obisk v domovino.

Uredništvo »RODNE GRUDE«



Z lanskim obiskom na Matici: rojaka Berčič iz Oaklanda na Novi Zelandiji in dr. Zaletel iz Chicaga

Smrtna nesreča rojaka v Franciji

V prejšnji številki »Rodne grude« smo objavili kratko vest o smrtni nesreči našega rojaka Mihaela Oprešnika v Franciji. Zdaj smo prejeli o žalostnem dogodku podrobnejša poročila, ki sta nam jih poslala rojak Jurij Artič iz Lievina in tajnik Združenja Jugoslovanov iz Bruaya en Artoise rojak Jožef Gabrovec. Iz njihovih poročil povzemamo naslednje podrobnosti:

Rojak Mihael Oprešnik je bil doma z zelene Štajerske. Kakor mnogo drugih, ga je borba za vsakdanji kruh pred mnogimi leti pregnala z domačih tal. Naselil se je v Bruayu v Franciji in tam ostal do prezgodnje smrti. V svoji krušni domovini je postal kmalu duša društvenega življenja. Bil je dolgoletni predsednik Združenja Jugoslovanov v svojem domačem kraju ter obenem zvezni predsednik Združenja Jugoslovanov v Pas de Calaisu. Med rojaki je bil zelo priljubljen. Vneto si je prizadeval, da bi v Združenje združil vse Jugoslovane in je največ njegova zasluga, da je to društvo tako lepo napredovalo.

15. novembra so imeli odborniki društva v Sallauminesu sestanek, na katerem so razpravljali o proslavi jugoslovanskega praznika — 29. novembra. Tam so sklenili, da bo proslava v nedeljo, 27. novembra v lokalu rojaka Oprešnika. Po sestanku se je Oprešnik ob 8. uri zvečer zdrav in vedre volje poslovil od tovarišev v Sallauminesu in odšel proti kolodvoru, da se vrne domov. Toda domači so ga zastonj čakali. Naslednje jutro so ga potegnili mrtvega iz kanala v Lensu.

Pokopali so ga 17. novembra ob veliki udeležbi rojakov, ki so njegov grob zasuli s cvetjem in krasnimi vencii. Ob odprtem grobu se je s kratkim, klenim govorom poslovil od pokojnika rojak Martinčič.

Pokojni Mihael Oprešnik je doživel komaj 54 let. Zapušča soprogo, sina in hčerko, ki sta že odrasla in imata vsak svojo družino. Nesreča je globoko odjeknila v vsej jugoslovanski naseibini v Pas de Calaisu. Vsi globoko sočustvujejo z Oprešnikovo družino.

Bodi pokojniku ohranjen svetel, trajen spomin!



Pokojni rojak Mihael Oprešnik pred svojim lokalom v Houdainu z nekaterimi člani Združenja Jugoslovanov v severni Franciji

Jugoslovansko pevsko društvo „Triglav“ najstarejše društvo v Merlebachu



Skupina članic jugoslovanskega pevskega društva »Triglav«

Društvo »Triglav« je bilo ustanovljeno leta 1932 z namenom gojiti slovensko pesem in s tem dvigati ugled slovenske kulture v tujini. Že po nekaj letih je društvo postalo zelo priljubljeno in popularno ne le med izseljenci, temveč tudi med domačini in je s svojimi pevsкими nastopi želo mnogo priznanja in pohval. Saj si je pri nekaterih pevskih tekmah priborilo nekaj lepих častnih nagrad, med temi tudi prvo nagrado — lep pokal.

Kakor vsi drugi tukaj ob meji, smo morali tudi mi ob izbruhu druge svetovne vojne leta 1939 zapustiti našo nam že precej priljubljeno drugo domovino Moselle. Razkropili smo se po celi Franciji, medtem pa je okupator pustošil naše domove.

Po enoletni neprostopoljni odsotnosti smo se končno smeli spet vrniti na svoje domove. Da nismo skoraj ničesar več našli, se pač razume. Uničeno je bilo tudi vse društveno imetje, pesmarice, note itd. Le zastava s podobo našega ponosnega očaka Triglava je bila tako dobro skrita, da je »Prus« ni našel.

Takrat seveda nismo mogli niti pomisliti na obnovitev društva, saj javno nismo niti govoriti smeli slovensko. Toda pozabiti svojega društva nismo mogli. Želja in hrepenenje po njem je postajalo vse večje in močnejše. Toda šele po končani vojni je naše drago društvo oživelo. In od takrat spet deluje po svojem starem načinu in ideji: »Vse za slovenski narod, njegovo kulturo in ugled.«

Društvo prireja v enem poletnih mesecev vsako leto tudi izlet, ki je zelo priljubljen med člani. Letos smo obiskali znamenito Gardsko jezero, ki ga obiskujejo tudi izletniki iz drugih držav, kakor iz Švice, Nemčije in celo z Angleske.

S ponosom gledamo v preteklost, ki nam je bila častna, z upanjem v bodočnost, saj nam je odprta.

Anton Jakopina,
tajnik društva »Triglav«, Merlebach

P O Z N A S R E Č A

Stopila sta čez prag, se za hip ustavila, nato pa sta se, kot da sta domenjena, oba ozrla nazaj. Zašepetal ji je: »Hočem si vtisniti v spomin to hišo, v kateri si mi rekla dolgo pričakovani, da.«

Bila je zgradba občinskega ljudskega odbora. Preprosta, siva in pusta zgradba, a Franku se je tisti trenutek zdelo, da lepše ni še videl. Tu sta se poročila. Svatje so ju poklicali iz njune zamaknjenosti. Onadva pa sta odklonila vožnjo z avtomobilom: »Le peljite se naprej,« je prosila Ana, »midva prideva peš; tako je lepo.«

Hvaležen za njeno misel ji je Frank stisnil roko. Obšla sta glavno cesto ter se počasi podala po vaških stezah. Ob hišah so dišale brajde; težki črni grozdi so se smejali v sonce. Veter se je poigraval z rdečimi, rumenimi, zelenimi in zlatimi jesenskimi barvami v drevju in z njunimi srebrnimi lasmi. Nebo je bilo modro in čisto kot sreča v očeh novega zakonskega para.

»Se spominjaš, Frank, tega razpotja? Tu si mi poslednjič pomahal, ko si odhajal na daljno pot v Ameriko.«

»Da, trideset let je tega Ana.«

»Okopavala sem krompir. Debele solze so mi lile po obrazu, pa sem potegnila ruto čisto na oči, da mati ne bi opazili.«

»Ana...«

Ustavila sta se in dolgo so govorile samo njune oči.

»Sediva na ta hlod. Tako prijetno toplo je.«

Ustregla je njegovji želji. Sedela sta tam dolgo, dolgo; sama nista vedela, koliko časa. Njune misli so romale daleč nazaj, trideset let nazaj. Njuni roki pa sta ves čas ostali tesno sklenjeni.

*

Ani je bilo dvaindvajset let. Vračali so se z njive; ona, sestra Marija, mati in oče. Vsi so molčali. Težila jih je Anina žalost. Preden so legli k počitku, je mati stopila v Anino kamro: »Ne jokaj, vse mine, jesen bo kmalu tu, pa pojdeš za njim.« To je rekla boječe, šepetaje, kot da sama ne verjame svojim besedam. Odšla je po prstih in tiho priprla vrata. Še prej jo je hotela pobožati po objokanem licu, a tega na kmetih niso bili vajeni. Ana pa je še dolgo ihtela v svoje razpletene lase, ki jih je

Frank tako ljubil... To je bil sosedov fant, bajtarjev sin, ki je odšel v Ameriko, da zasluži denar, da obogati in potem zaprosi za Ano.

Z vročim poletjem so prihajala vroča pisma. Frank ni pozabil Ane. »Našel sem dobro delo, zaslužek še kar gre; če bo šlo tako naprej, bom kmalu najel stanovanje, in ti, moja edina, prideš...«

Prišla je jesen: »Zdaj ne pojdeš nikamor,« je zahteval oče, »ali ne vidiš, koliko je dela na kmetiji.«

Pa se je zgodilo tisto strašno... Tistega dne so pospravili krompir. Vračali so se domov prav tako nerazpoloženi, kot takrat, ko so ga okopavali. Niso vedeli, zakaj. Nekaj je ležalo v zraku, okrog njih. Slutnja, strah? Marija je ta dan bila zamišljena, tiha, čudna. Preden so šli spat, je na stopnicah, kiso vodile v kamro, stisnila Ano krčevito za laket: »Lahko noč, Ana, zbogom.« Ana ni razumela pozdrava, ki je veljal njej posebej; tudi tega niso bili vajeni. Neznana slutnja ji je stiskala srce dolgo v noč. Ko pa je zjutraj vstala, je prisluhnila nenadnemu nemiru po hiši. Oče in mati sta se prerekala v veži: »Saj sem ti rekla, pusti dekleta, da gredo po svoje, če mislijo, da jim bo boljše. Zdaj pa imaš. Bala se te je, pa je odšla kar tako brez slovesa.«

Ko je Ana doumela, za kaj gre, je bilo že prepozno. Fantje in dekleta iz vasi, ki so na tihem sklenili, da pojdejo po svetu iskat boljšega kruha, so se že odpeljali. Med njimi je bila Marija. Odšla je v Ameriko...

Mati je bodrila Ano: »Spomladi pojdeš še ti k svojemu Franku.« Oče pa je rental: »Nikamor ne pojde od hiše! Kdo bo pa delal. Ali sem se zato mučil toliko let, da bodo drugi uživali moje žulje.«

Frankova pisma pa so kar naprej prihajala. Vroč, ljubeča pisma, ki so prosila in rotila Ano, mater in očeta, naj vendar že pride. Stanovanje je pripravljeno, plačo so mu zvišali, in on že tako težko, težko čaka... Amerika, stanovanje, dolarji, vse to, brez Ane, zanj nič ne pomeni... Vztrajala sta oba, on in oče, vsak pri svojem. Pa se je oče nekega dne naveličal Frankove vztrajnosti; zažgal je prvo pismo, ki je prišlo za Ano iz Amerike, in tako je odslej zažigal vsa. Franku pa je pisal, naj ne čaka na njo, ona da ne more od doma,

ker razen nje nima kdo delati na kmetiji. Mati boleha, on pa stari. Dodal je še, naj jo pozabi in se poroči. Saj je tam Marija, če že hoče dekle iz njegove družine. Če je izgubil eno, noče izgubiti obe...

In tako se je zgodilo... Ana ni prejela pisem, trpela je in trpela, in se končno vdala v misel, da je Frank pozabil na njo. Še ona je prenehala pisati. Nato pa je nekega dne prispelo pismo od Marije: »Draga sestra, danes sem se poročila s Frankom. Ti ne boš prišla v Ameriko, piše oče, Frank pa je bil tako sam... Oprosti.«

Zdaj pa je Ana ostala sama v svoji bolečini. Da bi jo zatrla, da bi pozabila svoje prve mladostne sanje, je delala od zore do mraka kot živina. Pozabila je nase, na vse. Ko je Marija sporočila, da je Franku povila že drugega otroka, se je tudi Ana poročila, kajti domačiji je bilo treba dati mladega gospodarja in potomce.

Kolo življenja pa se suče in suče tako čudno, tako nenadno... Spet so pri Ani vozili z njive. Pa se je zgodila prometna nezgoda, pri kateri se je Anin mož smrtno ponesrečil. Komaj je Ana ovdovela, je umrla še njena edinka. In ko je še vsa hiša bila v globoki žalosti, je prispelo pismo od Franka: »Dragi domači, sporočam vam, da je dotrpela moja dobra žena Marija...«

Dve leti ni nihče nikomur pisal. Preveč je bilo nesreče, preveč žalosti povsod, in v nikomur dovolj moči, da bi drugega tolažil.

Nekega tihega jesenskega večera pa je nekdo rahlo potrkal na Anino okno. Odločila je šivanje: »Kdo je?«

»Ana, pridi in odpri.«

Glas se ji je zdel znan, a ni vedela, kdo bi bil. Vendar v njej ni bilo nič strahu. Privila je luč in odpahnila vrata.

»Dober večer...«

Pred njo je stal mož s kovčki v rokah.

»Ana...«

Spustil je kovčke na tla, se odkril in ji ponudil roko.

Zazrla se je v njegovo bledo ozko lice, v lase, ki so se v medli svetlobi srebrno lesketali, v črte obraza, ki so bile trpe in trde, v oči, ki so sijale toplo, polne pričakovanja...

»Me ne poznaš, Ana?«

»Frank, Frank!«

Anin krik je bil poln grozljivega presenečenja, radosti, prestanega trpljenja, dvoma in sreče.

Vso noč sta se pogovarjala. Stara bežna Anina mati, katero je zbudila prva



Sedela sta tam dolgo, dolgo...

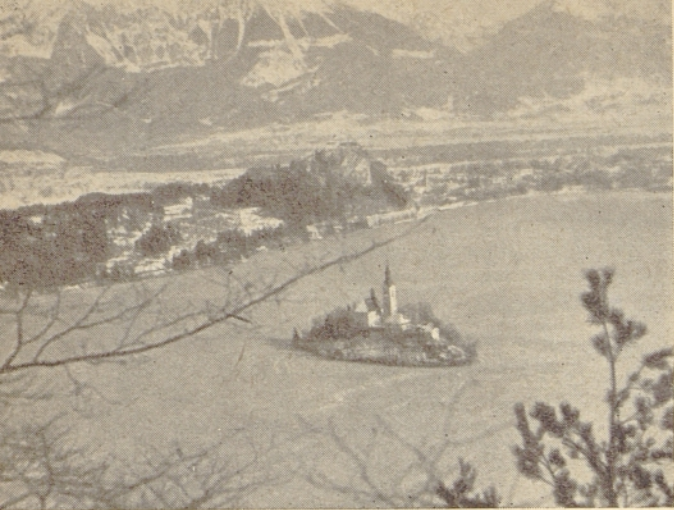
jutranja svetloba, je v sosedni izbi slišala poslednje besede: »Dobro, Frank, če je tako. Odšla bom s teboj, da bodo tvoji dekleti imeli mater, vnuki babico, ti pa skrbne delovne roke. Da boš imel spet dom, ženo... no, in da izpolniva svoje mladostne sanje.«

*

V zvoniku je odbilo poldan. Zdrznila sta se. »Le kaj bodo rekli doma, kaj delajo mati sami v postelji?« je zaskrbelo Ano.

Svatje so res bili nestrpni in nejevoljni. Novoporočenca sta se jim zdela čudaška. A ko je harmonika povabila k poskočni polki, so pozabili na to in se veselo zabavali. Tudi mati je vstala. Vsa tresoča se je upirala na dve palici in nepremično gledala svojo hčer. Ana in Frank sta ostala mirna in tiha, kajti prelepa je bila njuna sreča, da bi jo drugim razkazovala. Posadila sta mater medse, nato pa so vsi trije zrli preko živahnega omizja skozi okna v zlato jesen, ki je pela v vetru, v soncu, v zemlji in v njihovih srcih...

Vera



Bled pozimi



Motiv iz Podkorena



PO DOMAČI

Lepo darilo ameriškega rojaka Suhi krajini. Lani je obiskal svojo rojstno vas Hinje v Šuhi krajini ameriški rojak Andrej Hočevar iz Clevelanda. Videl je, da imajo v Šuhi krajini slaba pota, ker ta predel, kljub temu, da je kamenit, nima peska za posipanje. Obljubil je, da bo pomagal in ni ostal le pri besedi. Po vrnitvi v Cleveland je začel zbirati med tamšnjimi suhokrajinskimi rojaki prispevek za nakup drobilca za kamen. Zbirka lepo napreduje in Suhokrajinčani, zlasti domačini iz Hinj, so darovalcem in predvsem organizatorju zbirke iz srca hvaležni. Kupiti nameravajo takšen drobilec za kamen, ki bo proizvajal tudi droben pesek, s čimer si bodo prihranili mnogo truda in stroškov pri prevozu gradbenega peska.

Prisrčna zahvala za darilo. Predstojništvo pljučnega oddelka kliničnih bolnišnic v Ljubljani se toplo zahvaljuje rojakom Bruner Fani in Valentinu iz Cicera, USA, ki sta iz lastnega nagiba darovala 5000 din za tuberkulozne bolnike. Ta znesek bo porabljen za nakup knjig za bolniško knjižnico.

Teden tiska in radia je praznovala Jugoslavija konec novembra, ob deseti obletnici ustanovitve novinarske organizacije Jugoslavije. Prireditve so bile pod pokroviteljstvom predsednika republike maršala Tita. Danes dela v jugoslovanskih uredništvih časopisov, časopisnih agencij in radijskih postaj okrog 2000 novinarjev. Lani je dnevna naklada vseh jugoslovanskih časopisov znašala 3.454.000 izvodov. Posebno mesto v jugoslovanskem tisku zavzemajo časopisi nacionalnih manjšin. V Jugoslaviji izhajajo časopisi v madžarskem, italijanskem, šiptarskem, turškem, slovaškem, romunskem, češkem, bolgarskem in drugih jezikih.

Maribor je dobil nov, moderen kolodvor. V nedeljo, 4. decembra so v Mariboru slovesno odprli nov modern kolodvor, ki ustreza vsem zahtevam sodobnega železniškega prometa.

Čebelar Jan Strgar je umrl. 11. novembra so v Bitnjah pri Bohinjski Bistrici pokopali čebelarja Jana Strgarja, o katerem lahko rečemo, da ga je ves svet poznal. Strgar se je od mladih nog ukvarjal s čebelarstvom in ima veliko zaslug, da danes poznajo in cenijo pridno kranjsko čebelo po vsem svetu. Na vseh kontinentih sveta je imel Strgar odjemalce za svoje čebelice. Dopisoval se je s številnimi čebelarskimi društvi po svetu in je imel nešteto čebelarskih odlikovanj. Poletni se je večkrat zgodilo, da so se inozemski avtomobili ustavljali pred skromnim Strgarjevim domom, ko so prišli k Strgarju na obisk njegovi znanci čebelarji iz tujih dežel, ki so obiskali Jugoslavijo.

Šola v bolnišnici imajo v Šempetru pri Gorici. Tam so v bolnišnici za kostno tuberkulozo, ki zahteva dolgotrajnega zdravljenja, že septembra 1951 ustanovili osnovno šolo za male bolnike. Kasneje so osnovni šoli priključili še privatno nižjo gimnazijo, zdaj pa še otroški vrtec za predšolske otroke.

DEŽELI...

Najstarejša vaščana iz Oseka pri Gorici so nedavno položili k večnemu počitku. 86-letna Marija Faganel, poročena Kožuh, je vse življenje preživela kot služkinja. 47 let je služila v Trstu pri eni družini. Nekaj let po poroki je izgubila moža, nakar se je posvetila vzgoji sina edinca Vincenca, ki je leta 1923 moral za kruhom v Argentino, kjer zdaj živi v San Carlosu de Bariloche. — 20. novembra je umrl 86-letni Jožef Dragonja, ki je leta 1896 pri prometni nesreči izgubil obe nogi. Njegova hčerka Berta je živela nad 25 let v Egiptu.

V **Braniku** je podlegel kratki bolezni dne 22. novembra 58-letni Ivan Ličen, za katerim žalujeta poleg družine tudi brata Leopold in Anton, ki živita v Argentini.

Gardnova kampanja zaključena. Pred dobrimi sedmimi meseci je rojak Anton Garden iz Mattavana, Mich. v časopisu »Prosveti« sprožil nabiralno akcijo za nakup pralnega stroja za Zavod za slepo mladino v Ljubljani ter za nakup kinoprojektorja za kulturni dom v Gardnovem rojstnem kraju — Št. Vidu pri Stični. Kakor povzemamo iz Gardnovega obširnega poročila v Prosveti z dne 4. novembra, je njegova kampanja za pralni stroj in kinoprojektor uspešno zaključena. In sicer je zbral za Zavod za slepo mladino v Ljubljani 2081,33 dolarja, za kulturni dom v Št. Vidu pri Stični pa 406,25 dolarja. V Zavodu za slepo mladino v Ljubljani so seveda silno veseli daru in so naprosili uredništvo »Rodne grude«, naj sporoči vsem dobrim rojakom, ki so pri akciji sodelovali, pristrčno zahvalo — obenem želijo vsem svojim znanim in nepoznanim prijateljem v ZDA prav srečno novo leto.

Milijon ton lignita so do konca novembra nakopali rudarji v Velenju. Ko so pripeljali iz rova milijonski »hunt«, je bila prirejena kratka svečanost. Milijonskemu huntu je botroval obratovodja inž. Kirn, delovodja in rudarji, ki so takrat delali pri jašku, rudniške sirene so pa naznanile pomemben dogodek vsemu revirju. V rudniku so nato z delom nadaljevali, saj jim je dragocena vsaka minuta. Zdaj nakopljejo dnevno po 300 vagonov premoga, za prihodnje leto pa računajo, da ga bodo nakopali še več, ker neprestano izboljšujejo način dela.

Mirna peč je dobila novo železniško postajo, ki je bila izročena prometu z lepo slovesnostjo na Dan republike — 29. novembra.

Tovarna zdravil v Mengšu je nedavno praznovala deseto obletnico. Ta tovarna izdeluje danes 133 različnih zdravil, izmed teh je 73 sestavljenih iz samih domačih sestavin.

Dan upokoјencev so lani uvedli v Senovem pri Rajhenburgu in ga letos sredi decembra že drugič praznovali. Občinski sindikalni svet je organiziral lepo prireditev, s katero so počastili upokoјence domačega kraja. Po bogatem, dobro izvedenem kulturnem programu so bili povabljeni pogoščeni. Za pogostitev so prispevala domača podjetja, predvsem se je pri tem izkazal rudnik Senovo.



Kobarid



Zima na Gorenjskem



V dolni Trente



Mile Klopčič

Povest o sekiri

Ko so ga po petih urah rešili izpod plazu,
so ga na rjava, zamazana nosila položili.
Potem so ga po rovih in šaktu prenesli na dan,
so mu z obraza vlažni premogovni prah izmili
ter položili na belo posteljo v svetli sobi.
Njegovo sekiro so kdo ve kje pod plazom pustili.

Ko se je zvečerilo, se je zavedel in videl,
da oba jamska tovariša poleg njega ležita,
da sta ju ženi prišli obiskat
in da zdaj v težkih skrbah ob ležišču slonita.
Otroci se mater za krilo drže in jih je strah.
Se zmerom tovariša v hudih bolečinah ječita.

Potem sta se zbudila iz bolečin
in sta žene in otroke z roko pogladila.
Zeni bili sta srečni in sta se nasmehnili.
Prva je svojega starega celo poljubila.
»Kdo bi si mislil? Pa pravijo, da jo pretepa!«
On pa je sam. Samotnost se ga je dotaknila.

Cez nekaj dni so našli in mu prinesli sekiro.
Kakor po dragem darilu je roko svojo izprožil,
jo s težkimi prsti narahlo prijel in pobožal.
»Moja, moja sekira!« je svojo samotnost potožil.
Ogledoval jo je in prekladal ko prvi dan.
Potem jo je miren ob zglavju na tla položil.

Jubilej SLOVENSKEGA DELAVSKEGA PESNIKA

V novembru je v Ljubljani praznoval petdesetletnico slovenski pesnik Mile Klopčič, ki ga dobro poznajo tudi rojaki v Ameriki, saj je bil pred vojno dolga leta dopisnik ameriških izseljenskih listov. Mile Klopčič je eden najboljših slovenskih delavskih pesnikov iz generacije, ki je ustvarjala med obema vojnama. Sam je bil sin slovenskega izseljenca, zagorskega rudarja, ki je sebi in družini kopal vsakdanji kruh v rudniku v L'Hopitalu v Lotaringiji. Tam je bil 16. novembra 1905 rojen sin Mile, ki je o tem takole zapel v pesmi:

Tega je zdaj že mnogo let,
ko moral oče je v tujino,
kjer bil je za rudarja dolga leta.
Tam prišel sem še jaz na svet
in brž dobil sem mater in očeta.
Potem smo se vrnili v domovino.

Ta domovina je bila dolina.
Na hribu rože, a pod hribom roj.
Tja hodil je moj oče dan za dnem
in truden se je vračal k nam domov...

Kot majhen otrok se je s starši vrnil v domovino ter odraščal v rudarskem Zagorju v okolici, ki je vtisnila pečat vsemu njegovemu pesniškemu ustvarjanju. Ni bilo lahko njegovo življe-

nje. Kot osemnajstletnik je izdal svojo prvo pesniško zbirko pod naslovom »Plamteči okovi«. V te pesmi je izlil vso težo in bolečino tistih dni — tistega težkega časa v monarhofašistični Jugoslaviji, v dobi težkih kriz, ki so tako bridko prizadele delavstvo, zlasti rudarje, ki so v trumah odhajali za kruhom na tuje.

V Ljubljani je končal pet razredov gimnazije, a je bil zaradi svojega revolucionarnega delovanja kot študent zaprt. Tudi pozneje je bil preganjan — toda njegove pesmi so kljub strogi cenzuri — pele iskreno, toplo in glasno o tistih težkih dneh, ko je bil kruh tako trd in tenko rezan za delavske družine.

V svoji drugi pesniški zbirki »Preproste pesmi« je s preprosto, vsem doumljivo in zato tem bolj iskreno pesniško besedo orisal vrsto kleno izklesanih podob iz takratnega delavskega življenja. Ena najlepših med temi je »Mary se predstavi«, pesem iz življenja naših ameriških izseljencev, v katerih spomin na domovino ne more ugasniti.

Pesnik je dosegel lepe uspehe tudi kot prevajalec. Znani so njegovi mojstrski prevodi iz ruščine, nemščine, bolgarsčine, francoščine, italijanščine, češčine in slovaščine. Med narodno-osvobodilno borbo je napisal enodejanko »Mati«, ki je šla preko nesčetih slovenskih odrov.

Prepričani smo, da govorimo iz src vseh naših rojakov na tujem, ki poznajo njegovo kleno in iskreno besedo, da mu iskreno čestitamo k lepemu jubileju in želimo še mnogo, mnogo let plodnega ustvarjanja.

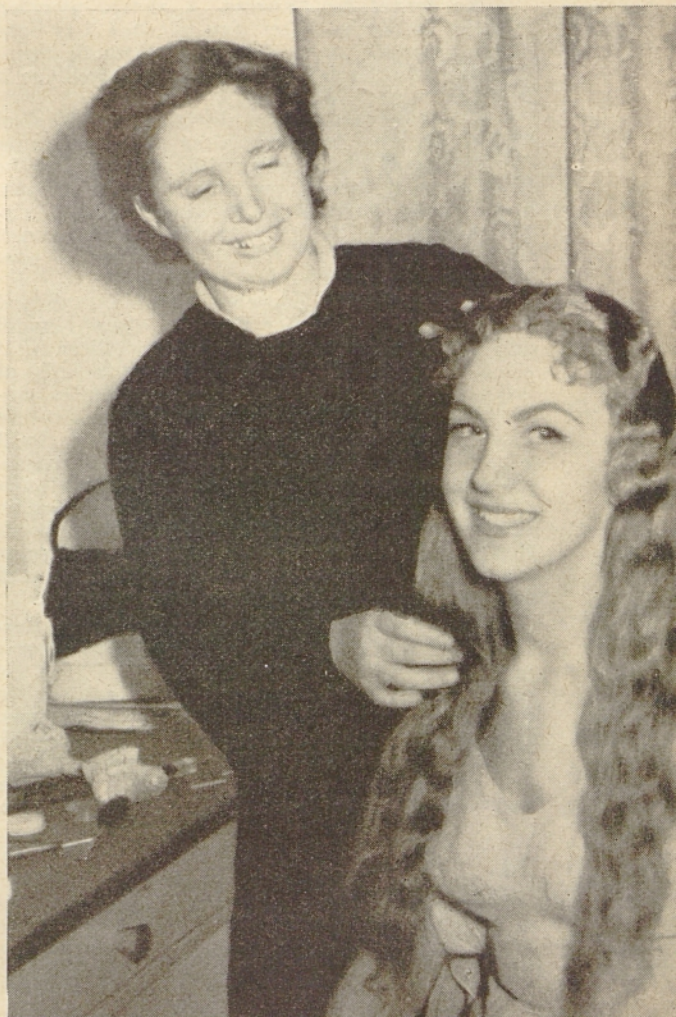
I. S.

Our Youth

In this issue of „Rodna gruda“ we have begun to publish a supplement „Our Youth“ in the English and partly in the French. This supplement will appear four times a year and is meant for all those people of Slovene origin in America who are showing interest in the events and growth of their old country, who visit it and would like to read something about it, but do not know the Slovene language any longer. The supplement „Our Youth“, however, is meant especially for the second, third and fourth generation of the Americans of Slovene origin who so many years ago had left Yugoslavia and have become now citizens of their new country where they earn their living and live with their families. Since they are mostly young people, we shall include in this supplement mostly reports on the life, work and recreation of young people in the New Yugoslavia as well as on the successes of the sons and daughters of our first emigrants in America. Nor shall we leave out other interesting things about our country.

At the very beginning we should like to ask our readers for their impressions and criticism concerning the new supplement. We should also be obliged for suggestions and opinions to improve our supplement. Any contribution from the youngest descendants of our first emigrants will be gladly published.

Bettina Jonich, American singer whose parents were born in this country, appeared with great success last year in the Ljubljana Opera singing the part of Margaret in Gounod's „Faust“





Youth builds copper rolling-mill at Sevojno (Serbia)

Glancing Back After Ten Years

The car is speeding noiselessly over the smooth asphalt. The pointer of the speedometer is getting jumpy: 60 — 80 — 100 miles. We are driving along a modern highway linking the two largest towns in Yugoslavia, Zagreb and Belgrade.

We are sitting in a projection room watching newsreel. A documentary on Banovići coalmine is being shown. Earth-moving machines are burrowing around, loading equipment are lifting coal and dumping it into waiting railway trucks to be pulled off to some unknown destination over the newly-built railroad track.

We travel by Express. A sharp, piercing whistle. Darkness. After five minutes it is light again. Someone says: »We came through Vranduk tunnel.« Express roars on and we'll soon be in Sarajevo.

It was evening. The electric light blinked and there was darkness after a few seconds. We get angry at the generating station, but the light is soon turned on again. My neighbour, who knows something about electricity, explains to me: »They've connected a new source of electrical energy. Vinodol is already operating.«

The highway Zagreb—Belgrade, railroad Šamac—Sarajevo, water power station Vinodol and New Belgrade are the constructions built after the war by hundreds of thousands of boys and girls from all the six republics making up our country. But these are only a few of constructions. Youth working brigades built 11 railroads, 6 roads, 14 factories, 5 hydro-electric power plants, altogether 70 large units and even more smaller ones. It was owing to the work of those indefatigable young hands that Yugoslavia was so soon raised from the ruins caused by German and Italian occupation and that she started building her own industry.

When youngsters began to build the Bosnian railroad from Brčko to Banovići there was no engineer who seriously believed that it could be built in six months. It is 58 miles long and it was built by 60,000 boys and girls. There was no equipment then yet and all work had to be done with pick and shovel. Almost one million and a half cubic meters of earth and stone had to be moved and packed into

fills. After six months the track was finished and two mining centers in Bosnia were linked with the outside world. Two thousand youngsters from 20 foreign countries also came to Bosnia in 1946. They joined the working brigades and worked and sang with our youth.

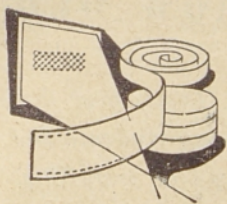
The following year the Yugoslav youth took up an even greater task. They started building the 150-mile railroad track from Šamac to Sarajevo. It was built in eight months. In order to get a clearer picture of the magnitude of the work done by those brigades, let us tell you that they had to drive 9 tunnels totalling almost 2 miles in length, construct 17 large bridges and pack five and a half million cubic meters of sand and earth into many fills. More than 200,000 boys and girls and 5,700 of their young friends from 42 countries took part in this project. Almost all the young world was represented here: China, Malaya, Viet-Nam, Indonesia, Burma and India as well as Iran, Palestine, Australia, New Zealand to Madagascar and Congo, from Egypt, Algiers and Morocco to South America and Canada. There came students and young workers from 19 European countries. The railroad track attracted the Socialist youth from all over the world.

After completing the third railroad in Bosnia, Doboј—Banjaluka, there came the largest project — the construction of the highway Zagreb—Belgrade. The right of way »swallowed« 18 million cubic meters of sand and earth. Out of 350,000 boys and girls, who took part in this biggest postwar construction, every fourth one became a shock-worker, which means that every fourth youngster worked more than he was expected to. The highway was opened for traffic one and a half year before the date fixed by engineers and it linked the two largest Yugoslav cities.

Should we speak further about the hydro-electric plant at Jablanica generating more power than all the prewar plants in Yugoslavia, or perhaps about the Vinodol station which was also built by the hands of our youth? No! It would take too much place, it would take a whole book to describe all this. But it is fitting that you too, young sons and daughters of Slovene emigrants, should learn a part of the truth about the efforts of our young people to make their old, backward country a better, happier and safer place to live in.



American and British youth taking part



WE PRESENT

FOUR YOUNG YUGOSLAV STARS

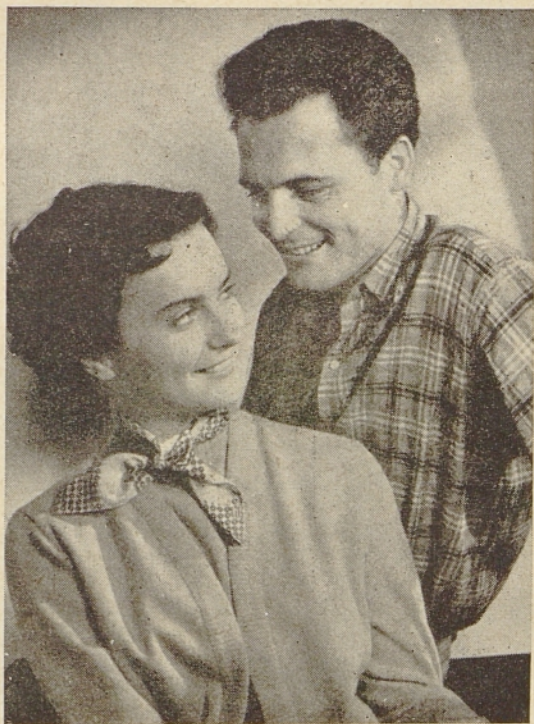
After reading this title many a reader will shake his head in disbelief. This must be a cock-and-bull story. The old country boasting of its own film actors and actresses? Our fathers, who before World War One had gone abroad to make a living, still have a vivid recollection of German plays being staged in the Ljubljana theater when a Slovene actor was as hard to find as a needle in a haystack. Yet since those times many things have changed, not the least in the acting profession. Slovene language has affirmed itself on stage, on the air as well as on the screen. Therefore we can keep our promise, given in the title above, and acquaint you with four young Yugoslav stars.

Nadja Poderegin is about as known in this country as Rita Hayworth or Gina Lollobrigida in America, though she seems to be more serious-minded and works at an incomparably lower income. She was born at Niš in 1932 and sternly educated by her mother who was a teacher of literature. She went to college and then to Drama Academy in Belgrade taking her degree after four years of study. So far she has been cast in three pictures: »The House At The Seaside« co-starring with the famous German actress Sybille Schmitz and Rene Deltgen; in the first Yugoslav »western« — »Echelon Of Dr. M.« playing the part of the nurse Hatidja; and in a love story shot in Germany »The Story Of A Gynaecologist«. Although we can say that Nadja Poderegin has just started, many a flattering recognition has already been given to her work. A German film magazine has published her picture with the following comment: Silvana Mangano Made in Yugoslavia.

The second member of the quartet is a girl from Ljubljana, Metka Gabrijelčič, better known under the name of Vesna since she starred in a picture of the same title. Her rise in the motion picture world is rather unusual and reminds one of certain Hollywood careers. Two years ago Metka was a diligent student at the university building department and her only interest in pictures was just viewing them. In spring 1953, however, a suitable actress from among Slovene girls was what František Čap, director, and France Jamnik, his assistant, were after. They wanted her to play in their film comedy »Vesna«. They chose Metka Gabrijelčič whom Jamnik discovered during a performance. She agreed and overnight she became an actress. It was a very successful début indeed. The picture »Vesna« as well as Vesna — Metka Gabrijelčič, took the Yugoslav audiences by storm, while the press reviews showed the same enthusiasm. Although Metka starred recently in her second picture, »Millions On The Island«, she does not let acting interfere with her study, because she likes building better than pictures.

Co-starring with Metka Gabrijelčič in »Vesna« was Franek Trefalt, member of the Town Theater in Ljubljana. His life may be summed up as follows: He took after his father who had been an actor. In 1947, only sixteen years old, he became the youngest actor of the Prešeren's Theater at Kranj where he stayed until 1954 and created many parts, among which was the part of the poet Prešeren in »The Sublime Song«. In 1950 he began to study at the Drama Academy in Ljubljana and took his degree in the class of Professor Vida Juvanova. Hitherto he has taken part in the making of three films, acting in »Vesna«, »The Moments Of Decision« and »The Sun Will Shine Again«. He is now member of the Town Theater in Ljubljana and his keenest wish is to get as many good stage and film parts as possible.

Relja Bašič from Zagreb, like Metka Gabrijelčič, found his way into studios by sheer luck. His expressive face attracted attention and he was entrusted with roles in three pictures: »The Stone Horizons«, »Concert« and »Millions On The Island«. Asked by reporters about the roles he had acted in so far, he answered mischievously: »When I was fifteen I played a senile physician, and now that I am twenty-five I was cast in a role of a criminal with a long record. I hope — when I'm seventy-five — to play the part of a likeable young guy.« He told reporters about his future plans: »During the shooting of »Millions On The Island« at Captat last year two German tourists asked me for my autograph thinking that I was the famous French star Daniel Gélin. It is my greatest wish that they should be partly right and that I am allowed by Yugoslav directors to play a Gélin-like role.«

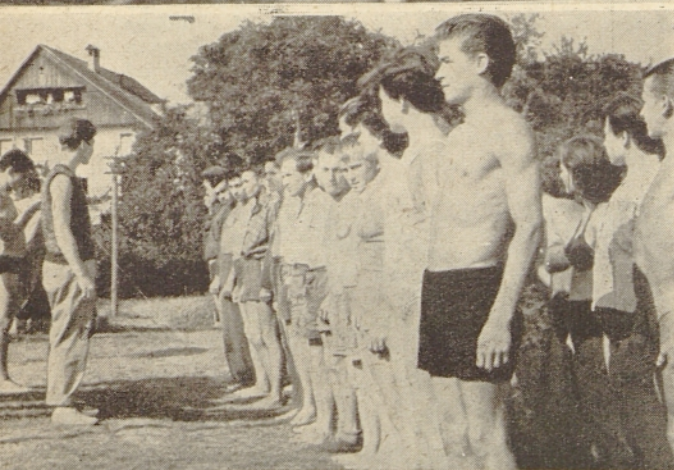


Two young Slovene film stars, Franek Trefalt and Metka Gabrijelčičeva

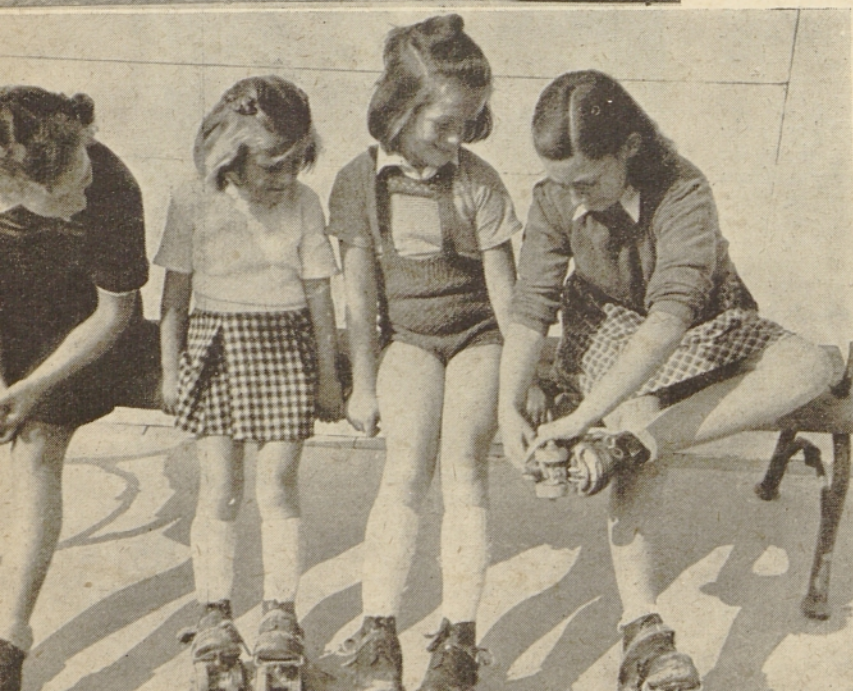


HOW OUR YOUTH ARE

Each year during the summer vacation many students and young workers go camping or travelling in the country. These friends of nature are members of two organizations: The Vacation Union and Camping Organization. Members of the Union mostly travel throughout Yugoslavia, admire scenic beauties and historical monuments, while the others sling the tents on their shoulders and spend hot summer months in forest clearings, along river banks and at the Adriatic seaside. They return home suntanned, rested and full of beautiful impressions. The picture shows the camp of »The Merry Wind« from Murska Sobota.



Some other boys and girls, however, have spent their vacation in different way. The picture shows a group of students from Maribor who during summer months helped building stadiums as well as volley-ball, basket-ball and football grounds. Yet enough time was left for bathing, playing games and spending gay evenings around the camp fire.



Ljubljana kids are enthusiastic rollerskaters. A concrete skating rink has been built in the centre of the town and it is always crowded with eager little boys and girls. Some of them are still very young, but they are already expert skaters on concrete as well as on ice.

LIVING



The first snow in Slovenia is enthusiastically welcomed by all young skiers. Skiing is the most popular sport with our youngsters. There is hardly a boy who does not practice skiing, especially in the mountainous Gorenjsko region where this sport had originated. In the picture: A gay group of young skiers in front of a mountain hostel above the town of Jesenice.

The Children's Library in Ljubljana has many visitors. Here, in the picture, we see the library's reading-room with young readers immersed in their favourite books.



Each year, on the 8th of February, on the anniversary of the death of the great Slovene poet, Prešeren, the best students are awarded prizes by the Rector of the Ljubljana University for their good work.



A piece of Beauty on the Adriatic Coast

I'd like to tell you about Istra, dear friend, about the beautiful peninsula in the northern Adriatic, about that part of Istra that in 1947 came under the Free Territory of Trieste and is now under Yugoslav administration. Find Trieste on the map and you will locate the country called Istra.

In times immemorial here lived a people named Istri. They had long since disappeared in the sea of Romans who were attracted by the beauties of the peninsula. They are no more and only the name has remained.

A long procession of historic peoples — Romans and before them Celts, Illyrians, Byzantines, Franks — who had enjoyed the beauties of this wonderful Istrian coast, studded with little coves and headlands, has left the traces of its culture. Finally there came the Slavs, from two directions they were blazing their trail: one from southeast, the other from northeast. The former were later called Croats — Hrvati, the latter Slovenes — Slovenci. It was long ago, more than 1,500 years, since Slovenes had settled in Istra and stayed there. They were too healthy, too nature-like to be uprooted from the earth on which they had planted themselves. For centuries they were ruled only by foreigners, and yet they have preserved till now their own language, customs and national consciousness.

Have you heard about Venice, the famous city on the sea? Venetians ruled over Istra for four and a half centuries. They left many interesting works of architecture. Each town in Istra with its quaint buildings is a reminder of them. But Venetians had also left something else: they had opened wide the gate of Istra to Italian noblemen, merchants and craftsmen who settled in towns. The Slovene population, however, remained still numerically stronger though their cultural and social position grew increasingly worse. It happened not a few times that the Slovene peasant in Istra had to use his fists when fighting for his rights.

As far as 100 years ago the Italians made up their minds to make Istra Italian. When

after World War One Yugoslavia was founded, Istra should have been incorporated in the new state. This did not happen, however, and by Rapallo Treaty it was ceded to Italy.

Under the Fascist rule Istra experienced its blackest days. Fascists closed down all Slovene schools and banned the use of Slovene language. It was Mussolini — whose name is remembered even today with hatred by the people of Istra — who prophesied that within ten years there would not be a single Slovene left in Istra. How poor a prophet he proved himself to be! How could one root out the people who have been living in this land as long as 1,500 years? And these people rose in rebellion against oppression in 1941 fighting Fascism with the rest of the Yugoslav peoples.

All Istra caught fire in one single flame of blood. And then in 1945, on the gutted farms and from the dead, there came a wonderful spring — the first free spring in the life of the people of Istra. They stilled their moans and wiped their tears shed for many ad many fallen patriots. In the blooming May amidst the ruins they offered their hand to Italians who stayed in Istra. And a new life began: Slovenes and Italians as equals decide on cultural, economic and political matters in Istra.

Perhaps one day you may find your way to our country. Don't forget to visit Istra. If nothing else the world-famous Portorož, a holiday resort by the seaside that is a match for any renowned resort in the world, is well worth seeing. And if you have time to spare, do drive through this beautiful country. By the azure sea you will follow the road through picturesque towns. Piran — it seems as if in the misty past a pile of stone were hurled at the Medanski headland by some strong hands. Between stones, however, as though narrow gaps were left — quaint alleys, some of them as narrow as hardly to allow a couple to push by. At Piran there live mostly Italians with their own schools and their own culture. In the summer heat near Piran there is a white glare from high pyramids — those are salt-pans ranking among the largest ones in the country.

The next town, Izola, is slightly less picturesque though as important as Piran. Here the industry of the Slovene Istra is concentrated: fish is being canned here and sent abroad to numerous customers. At Koper you will enjoy antiquities again. This town is presently the hub of the cultural and political life of the Slovene Istra.

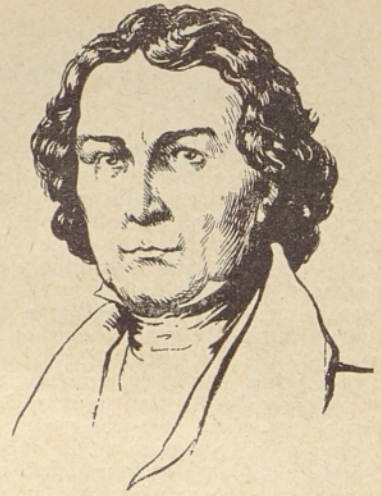
Those who had known Istra before the war are most surprised at the fact that in Istra today Slovenes, Croats and Italians live together in peace and friendship. Both languages, Slovene and Italian, command the same respect, either people use their own language, their mother one. Slovenes publish their newspaper, Italians do likewise. Children at school learn in their own language. Both nations create their cultures in their own languages, while both strive to make life in Istra happy and establish brotherly relations between themselves.



Motif from Slovene Istra

France Prešeren

the Greatest Slovene Poet



What is Robert Burns to Scots, France Prešeren (pronounce: Frantseh Presheren) (1800 to 1849) is to Slovenes. He was the son of a farmer from Verba, or Vrba, in the province of Upper Carniola, economically the most advanced part of Slovenia. He became a qualified lawyer at the University of Vienna and an assistant in the state financial service. Owing to the influence of his friend Matija Cop (1797 to 1835), who was an exceptionally acute critic and an authority on aesthetics, with a philosophical training, Prešeren introduced into Slovene poetry the best established metres and forms of Romance and other literatures. Prešeren with true artistic instinct, found it easy to accept Cop's suggestions without any danger to the spontaneity or sincerity of his own creative work. In fact, they even helped him to attain complete clarity and freedom of poetical experience, image and expression. For this reason Prešeren showed in his sonnets, stanzas, tercets, romances, gazelles, and ballads not only his own image, but also the fate of the modern man and artist in a nationally unawakened and socially divided milieu. In poems, perfect in form and original in content, Prešeren thus expressed the highest and truest ideals of human culture: the striving after beauty, truth and justice; the urge towards a nobler relationship between the sexes, based on the greatest mutual respect; the necessity of sacrificing one's personal happiness to the progress of society and of ardent toil on the part of everyone working for the liberty of his own and of other nations.

Prešeren's work after 1841 found expression in three cycles of poems: his love cycle dating

from 1841—1843, his social and national cycle of 1844, and his satirical and elegiac cycle of 1845. In the first of them he completed the romantic and artistic longing, typical of his ›Garland«, or ›Wreath«, of sonnets (Sonetni venec, 1834), by his mood of resignation. The second cycle contains ›A Toast« and its pendant — the elegy ›In Memory of Andrej Smole«. Prešeren's third cycle of poems gives the appearance of being the most Slovene in its subject matter.

At the dawn of the national and social struggles, which shortly before his death, in 1849, broke out in the territory of old Austria, Prešeren created in his *Poems* (1847) at the most vital historical moment — a marvellous national and human testament, in which he epitomized the thousand years of neglected development of his own nation. Thereby he encouraged his people in their quest of cultural growth and consolidation, while making at the same time his native tongue fit for new artistic as well as scientific tasks.

France Prešeren:

Mariner

Farewell, my faithless maiden!
The dinghy's here; our laden
Ship calls me with its gun.
Good luck, you earth-bound daughter!
My hopes are swept by water —
You've wed another one.

I swore by God the Father
That I would perish rather
Than sacrifice my love;
You pledged your faith for ever
That nothing could us sever,
As God has heard above.

The sea knows many a city,
And countless are the pretty
Girls all those cities hold.
But still their lovely faces,
Their charms, alluring graces
Left me completely cold.

Then masts — fore, main and mizzen —
Bent white to breezes risen
Down south, have brought me back.
But here, to my great sorrow
I find her wed; tomorrow
Seems jettison and wrack.

Square sails and trim the rigging,
And let the keel go jiggling,
Across the freshening sea!
The waves, although unruly,
To us are loyal truly,
As women cannot be.

For sailors there's no shirking
The storms, and perils lurking
Deep down give us no fears.
You're drowned, and memory ceases;
In life each day releases
Love's bitterness and tears.

Our ship is waiting laden.
Good luck, my faithless maiden,
May fortune never fail!
Farewell, you earth-bound daughter,
My hopes are swept by water —
I follow with full sail.

The Sport Aviation in Slovenia

Only after the Second World War Yugoslavia began to develop from a backward country into a modern industrial state. Everywhere our own national industry is being built and is making constant progress. Many articles, that before the war could only be dreamt of, are now produced by our workers in our own factories. Even people living in Yugoslavia are not unfrequently surprised when they see such articles and find them labelled with »Made in Yugoslavia«. The same development can be observed also with the sport aviation. Abroad, during the first post-war years, our representatives who took part at the international and world championships were looked upon with some scepticism. The aviation was in the opinion of these people only a branch of a highly developed industry. Yet we Slovenes and Yugoslavs have proved again and again that this is not all: it is still the man who counts most. And so it was possible that our flyers have won first places: Maks Arbajter from Celje with a one-seat glider, and Komac and Rajn from Zagreb with a two-seat glider of Yugoslav construction at the world championship that took place last year at Chamhill in Great Britain, and the tragically deceased Branko Ivanuš from Ljubljana at the world rally of motor airplanes which was this year in France. First places have also been won at world championships by our parachutists. Such prize-winning contestants at international cham-

pionships could only grow up in an organisation that widely opened the door to young people and enabled them to develop their skill to full perfection.

Almost every town in Slovenia has got its own aeroclub and a small airfield with hangars, airplanes, and a school of aviation. The member of such a club may become everybody who pays a very small membership-fee. When the learning is over, the real flying begins, full of attractions, and the contests for the silver and gold »C« badge. The conditions for the acquisition of the silver badge are difficult: the pilot has to reach with his motorless airplane an altitude of one thousand five hundred metres, he has to stay in the air for four hours, and fly over a distance of fifty kilometres. In spite of these difficult conditions there is in each club a considerable number of several tens of young people who can with just pride show you these badges; moreover, we have among us comrades who have won the gold badge with diamonds, a distinction extremely difficult to acquire.

The flyers who have won the silver badge may go on with their training in courses for the pilots of motor airplanes. In these courses the airplanes of Yugoslav construction are used, of which even the last screw has been produced in Yugoslavia. These airplanes have been highly praised at international contests.

The older pilots teach their younger comrades voluntarily and without any charge. The aeroclubs buy the necessary fuel and the airplanes with means acquired at rallies organised by them, with contributions of sympathizers of the sport aviation, and with various subsidies. The local authorities have been so far always very generous in giving such subsidies. Similarly a considerable sum of money has often been granted by the collectives of workers in different factories and in cooperative organisations.

This real understanding of the public of the needs and of the importance of the sport aviation makes it possible that each young man may without any difficulty take part in this training. The only conditions are the ability, the will to work, and the perseverance.

The aeroclubs are united into the Aviation Union of Slovenia. The Union does not consider to be its only duty the training of pilots; it also endeavours to teach young airplane constructors, to develop a national aviation industry, and to investigate the possibilities for flying in our conditions and its usage in various branches of economy: in transport, in tourism, in agriculture, and in the salvage service. Many aeroclubs have already their own groups of parachutists that may immediately come to help the endangered Alpine villages, the inundated areas, to fly to fight the forest fires.

The best of our flyers are most happy when in the noble contest, in the contest where the airplanes are not used to destroy other people, but win a new victory for our country and prove in this way that they represent the country of hard-working and able people.



Iz kulturnega življenja ameriških Slovencev

Čas piknikov in veselih izletov je minil in spet so se začela odpirati vrata slovenskih narodnih domov širom Amerike. Vse kaže, da bo letošnja sezona prireditev zelo pestra in bogata, saj so že takoj v začetku poleg številnih zabavnih prireditev dali tudi nekaj odlično uspešnih kulturnih nastopov, ki vedno iznova potrjujejo, da imajo naše kulturne tradicije tam v deželah onkraj morja čvrste in zdrave korenine, ki ne bodo tako hitro usahnile.

V Clevelandu, metropoli naših ameriških rojakov, moramo omeniti med prvimi prireditvami letošnje sezone koncert

MLADINSKEGA PEVSKEGA ZBORA

Številni poslušalci, ki so se 16. oktobra 1955 zbrali v dvorani Slovenskega delavskega doma na Waterloo Rd., so navdušeno ploskali mladim pevcem, ki so pod vodstvom prizadavnega zborovodje Gregorinčiča ubrano zapeli vrsto lepih slovenskih pesmi. Po sporedu je bila gostom v spodnji dvorani doma servirana okusna večerja, dobra godba je pa poskrbela, da so prišli na račun tudi tisti, ki so jih »srbele pete«.

PEVSKI ZBOR »PLANINA«

je isti dan pripravil lepo uspel koncert slovenskih narodnih in umetnih pesmi v Slovenskem narodnem domu na Stanley Ave v Maple Heightsu pri Clevelandu.

PEVSKI ZBOR »ZARJA«

je začel svojo letošnjo sezono s koncertom, ki ga je priredil v Slovenskem narodnem domu na St. Clairu v nedeljo, 30. oktobra. Prvi del bogatega sporeda je obsegal domače in klasične pesmi, kjer je nastopil zbor, dueti, kvartet in solisti. V drugem delu so uprizorili priljubljeno slovensko opereto »Kovačev študent«.

SLOVENSKI DRAMSKI KROZEK »ANTON VEROVSEK« je 23. oktobra nastopil v Slovenskem narodnem domu na Waterloo Rd. z dramo iz kmečkega življenja »Zakonske homatije«. Zahtevne vloge so odlično odigrali Uršula Branisel, Mary Bozich, Tony Kolenc, Tony Prime, Frank Kokal, Florence Jeraj-Slaby, Andy Turkman, Joe Goddec, Lou Smrdel in drugi.

Vrhunski uspeh je dosegla 6. novembra

GLASBENA MATICA

z uprizoritvijo Verdijeve opere Rigoletto. To je bil izreden kulturni dogodek, ki je razgibal vso slovensko naselbino v Clevelandu in je odjeknil daleč naokrog. Avditorij Slovenskega narodnega doma na St. Clair Ave je bil nabito poln. Med prisotnimi je bil tudi guverner države Ohio rojak Frank J. Lausche, ki se je v ta namen pripeljal prav iz glavnega mesta. Daleč iz sončne Floride iz Miami je pripotovala nalašč za to tudi nekdanja dolgoletna članica Matice pevka Tončka Simčičeva s svojim soprogramom Johnom.

Vsi pevci so svoje vloge odlično izvedli. V naslovnih vlogah so nastopili: Frank Bra-



Anton Šubelj, direktor Glasbene matice iz Clevelanda, Frank Bradach, predsednik Glasbene matice. V sredi je mezzosopranistka June Babitt-Price, zadaj del zbora

dach, Carolyn Budan, Edvard Kenik, June Price in Vencel Frank. V ostalih pa še: Molly Frank, John Perencevič, Robert Vidmar, Tony Mihelich, Alice Somrak, Helen Lunder, Dominik Stupica in zbor. Dirigent je bil seveda Anton Šubelj, ki se je tudi to pot izkazal mojstra. Pri klavirju pa ga je spremljala pianistka Vera Slejkova.

Tako žanje Glasbena matica uspeh za uspehom. Tudi za prihodnje leto ima lepe načrte. Naštudirati namerava operi »La Boheme« in »Carmen«. Prepričani smo, da se bodo tudi tu Matičarji izkazali tako odlično kakor so se doslej. Tudi

MLADINSKI ZBOR. KROZEK ST. 2 SNPJ

ki ga vodi Anton Šubelj, pridno vežba. Z največjim veseljem in navdušenjem se otroci tretje generacije uče slovenskih pesmi. Požrtvovalni učitelj Anton Šubelj je pri tem krožku na novo organiziral harmonikarsko skupino. Mladi harmonikarji bodo skupaj z mladinskim zborom nastopili na koncertu 18. decembra.

PEVSKI ZBOR »TRIGLAV«

je 13. novembra v prostorih Slovenskega narodnega doma na E. 80 St. v Newburghu ponovil spored, s katerim je nastopil že v maju in dosegel lep uspeh. Vedri, prijetni spored, ki je obsegal pevski koncert in prizor »Deseti brat pri predcih«, je pripravil marljivi pevovodja Anton Šubelj, na klavirju pa ga je spremljala pianistka Vera Milavec-Sleyko.

PEVSKI ZBOR »SLOVAN«

je proslavil dvajsetletnico svojega obstoja dne 17. novembra v dvorani ameriško-jugoslovanskega centra na Reher Ave s koncertom narodnih in umetnih pesmi ter uprizoritvijo spevoigre »Kovačev študent«. Zbor »Slovan« je bil ustanovljen v novembru 1935.

Nekaj vesti IZ BENEŠKE SLOVENIJE

Tri sto let so izhajale in se tiskale slovenske knjige v Vidmu. Prva slovenska knjiga je bil italijansko-slovenski slovar, ki je izšel leta 1607. Kasneje so tiskali v Vidmu v sedemnajstem, osemnajstem in devetnajstem stoletju še razne druge slovenske knjige, vse do nastopa fašizma, ki je brutalno prepovedal tiskanje slovenskih knjig za beneške Slovence. Danes beneški Slovenci zahtevajo, da se njihove stare pravice do tiskanja slovenskih knjig v Vidmu in Čedadu obnove. Pravijo, da ne bodo prej odnehali, dokler ne bodo določila italijanske republiške ustave upoštevala tudi njihove težave in pravice.

Množično se izseljujejo slovenske družine iz Dreke, ki leži na južnem pobočju Kolovrata, tik ob italijansko-jugoslovanski meji. V Dreki živi danes 240 družin, katerih vsaka ima nekaj zemlje, ki pa je je premalo, da bi od nje živeli. Zato se ljudje izseljujejo v Severno Ameriko, čeprav je za večino ločitev od rojstnega kraja silno težka. Pravijo, da bi veliko rajše ostali in delali doma, če bi jim oblast to omogočila z ustanovitvijo kakšne male industrije ali da bi vsaj poskrbeli za izboljšanje živinoreje.

Bogat knjižni dar

PREŠERNOVE DRUŽBE

Prešernova družba je nedavno razposlala svojim članom, ki jih ima okoli 80.000, letošnje redne knjižne zbirke. V tej zbirki petih knjig je bilo posvečenega največ truda Koledarju za leto 1956. Pester po vsebini — saj prinaša poleg koledarskega dela prispevke najboljših avtorjev z vseh področij znanosti in umetnosti ter obilo praktičnih nasvetov —, zlasti pa prikupen po opremi in bogatem slikovnem materialu, bo prav gotovo privlačna knjiga skozi vse leto. V zbirki je še roman Ivana Potrča »Zločin«, ki opisuje eno izmed najbolj pretresljivih človeških dram, ki se je odigrala pri nas malo pred drugo svetovno vojno, dalje povest znanega hrvatskega pisatelja Vekoslava Kalebala »Čudoviti prah«, v kateri pisatelj pripoveduje o Dečku in Golem, kako sta po nemški ofenzivi iskala svojo divizijo in njune številne doživljaje na tej poti. V tej zbirki je še mladinska povest »Deček z dvema imenoma« od Antona Ingoliča, ki obravnava življenje in usodo otroka, ki so ga esesovci med zadnjo vojno odpeljali iz naših krajev, ga vzgajali v tujini po svoje in vedno bolj odtujevali rodni grudi in staršem ter njegovo vrnitev pod domači krov. Kot peta knjiga v zbirki pa je Gustava Siliha »Vzgoja naših otrok«, v kateri najde čitatelj na stotine odgovorov na vprašanja, ki se staršem in drugim vzgojiteljem vsakodnevno postavljajo v njihovih naporih pri klesanju otrok v bodoče ljudi.

Najstarejši beneški Slovenec. Jožef Jusič iz Klenja je 14. oktobra 1955 praznoval svoj 101. rojstni dan. To je bil vesel praznik za vso vas, saj so beneški Slovenci ponosni, da ima njihov rod tako krepke korenine.

Pri delu se je smrtno ponesrečila Marija Balutto, poročena Šauli iz Kuosta. Pri padcu s senika ji je počila lobanja in je po nekaj dneh težki poškodbi podlegla. Marija Quaglia iz Stolbice pa je prala perilo v potoku. Pri tem ji je spodrsnilo, padla je v vodo in utonila. Pokojna je doživela komaj 54 let. Zapušča dva otroka in moža, ki se je nekaj dni pred njeno nesrečno smrtjo vrnil iz Belgije, kjer je delal v rudniku.

V Grmeku so pokopali 52-letno Bukovac Adelijo, poročeno Trušnjak, doma iz Slapovika. Pokojno dobro poznajo tudi rojaki v Belgiji, kjer je bila nekaj časa z možem in otrokoma.

V Belgiji se je smrtno ponesrečil 50-letni Moderiamo Emil iz Platišč, ki je bil tam na sezonskem delu kot miner. Ko se je vračal z dela, ga je povozil avtomobil. Pokojni zapušča doma v Platiščih ženo in dva majhna otroka.

Že teh nekaj vrstic dokazuje, da je letošnji knjižni dar Prešernove družbe res bogat tako po vsebini kot po obsegu. Zato toplo priporočamo našim rojakom, da si zbirko naroče pri Prešernovi družbi v Ljubljani, Ulica Toneta Tomšiča št. 9, kjer smo jih nekaj rezervirali. Cena zbirki je samo 3 dolarje ali temu ustrezajoče druge valute.

Pozdrav iz Dulutha Min.

Pred nekaj časa mi je poslala vrla Slovenka in sploh slovanska Vipavka mr. Anna P. Krasna Rodno grudo z opisom »Zbirajmo gradivo naših izseljencev«. Da, da, tega je bilo že davno treba.

Ravno ta mesec (oktober 1955) bo 50 let, kar sem zaradi revmatizma, ki sem ga dobil, delujoč po rudnikih v prvih letih po svojem prihodu v ZDA, stalno v bolnišnici. Prišel sem sèm s Planine, kamor po podzemeljskih potih priteka od Postojnske jame Pioka. Ta kraj sem zapustil 4. aprila 1895 in 24. aprila istega leta sem prispel v ZDA. Težko pišem, ker so mi zaradi revmatizma prsti otrdeli, toda dobil si bom rojaka, da natipka, kar mu povem od svojih spominov. Sam žal ne morem več pisati.

Rodoljubni pozdrav!

*Math Pogorelec,
Duluth, Minn. St. Mary's Hospital*

Rojak Pogorelec, ki je star že nad 80 let, je eden od najbolj zvestih zbiralcev gradiva za zgodovino slovenskih izseljencev v ZDA. Vabimo ga, da nam napiše kaj svojih spominov in mu želimo čim boljše zdravljenje.



PERO IZ SELJENCEV

NORTH CHICAGO

Priloženo dobite dve menici za 8 dolarjev za štiri naročnine na list »Rodna gruda«, in sicer: Andrew Bartel, Anna Krainc, Frank Nagode in Matt Kirn. Zadnji trije so novi naročniki. Z rojakom Kirnom sva dobra znanca, saj sva se večkrat oglašila na uradu Slovenske izseljenske matice.



Vsem naročnikom in bralcem »Rodne grude« pošilja iz severne Kanade pozdrave rojak Viktorijo Medvešček s sinčkoma Alojzjem in Tončkom

Kot znano, smo se poslovili od sorodnikov, prijateljev in znancev iz Jugoslavije 15. oktobra. Vožnja z avtom do Genove smo imeli izvrstno, spotoma pa smo si ogledali Trst in Benetke. Potovali smo v skupini M. Kirn, A. Bartel in J. Zallar.

Najprej se zahvalim uradnikom na Slovenski izseljenski matici, ki so nam v vseh primerih postregli. Potem pa zveznemu poslancu Tomo Brejcu, ki nas je veselega obraza sprejel v svojem uradu. Tako smo se kar po domače porazgovorili o gospodarstvu, ekonomiji in o zaščiti delavstva v Jugoslaviji. V Ljubljani je tudi težko za stanovanje, zato imajo v načrtu, da zgradijo za nas poseben dom, seveda pod pogojem, če dobijo posojilo morda v Ameriki. Teh razgovorov smo

se udeležili M. Kirn, A. Bartel in J. Zelenc. Postreženi smo bili z dobro slivovko. Iskrena hvala!

Nadalje se prav lepo zahvali Matt Kirn narodnemu poslancu Andreju Petelinu za pojasnila in ogled čistilne naprave oziroma mestne kanalizacije v St. Vidu pri Ljubljani. Ravno tako se zahvaljuje inž. Jožetu Kolarju za podarjeno knjigo s slikami. V knjigi je napis: V spomin na obisk od čistilne naprave — Mattu Kirnu, Šent Vid, 12. septembra 1955.

Dne 6. novembra so nam izletnikom, kateri smo bili na obisku v rodni domovini, napravili naši dobri prijatelji v slovenskem narodnem domu — družabni večer. Udeležba je bila velika. Okrog sto ljudi. Iz naših dveh naselbin Waukegan in North Chicago, Illinois je bilo na obisku v Jugoslaviji 19 izletnikov.

Najlepši pozdrav od nas vseh z željo, da ste pri dobrem zdravju.

Andrew Bartel

ENUNCLAW WASHINGTON

Podpisana vam pošiljam ček za dva dolarja še za prihodnje leto kot naročnino za »Rodno grudo«. Kar težko čakam, da list dobim v roke. Do sedaj sem dobila še vse številke »Rodne grude«, seveda dolgo časa vzame, preden pride k nam v Ameriko.

Srčen pozdrav!

Mary Petschnik

NIEUWENHAGEN HOLLAND

Spodaj podpisani vam pošiljam denarno nakazilo za deset holandskih goldinarjev kot naročnino za list »Rodno grudo« za leto 1955 in 1956. Obnem prav lepo pozdravljam vse osebje Slovenske izseljenske matice.

S spoštovanjem

Jože Žagar

LISBON OHIO

Cenjeni! Tukaj vam pošiljam dva dolarja za »Rodno grudo«.

Mislím, da je potekla moja naročnina. Zelo rada jo čitam in gledam lepe slike. V zadnji izdaji je bila tudi slika Škofje Loke — moj rojstni kraj — in lepe gorenjske planine. Že je minilo dve leti, ko sem bil na obisku pri vas, pa se še zmemom spominjam na lepo Slovenijo. Če bo zdravje, se mogoče še vidimo v vašem uradu.

Vas vse prav lepo pozdravlja

Jakob Bergant

LOS ANGELES, CALIF.

Prejeli boste denarno nakazilo za 6 dolarjev za »Rodno grudo« za novega naročnika na naslov John Ercek... Gospa Ercek mi je izročila 6 dolarjev in rekla, da vam dolguje za dve leti nazaj in plača za eno leto naprej. Ercek John in Mary sta bila zadnje poletje v Jugoslaviji in sta imela avtomobilsko nezgodo, pri kateri si je ona zlomila roko, pa se je zdaj že dobro pozdravila. Ko sta pa prišla domov, je pa njega zadela nesreča, da je dobil po eni strani mrtvoud. Nekaj tednov nazaj se mu zdravstveno stanje vidno izboljšuje. Vreme imamo še kar lepo, čeprav je že oktober.

Pozdravljeni vsi pri Slovenski izseljenski matici, posebno pa Vera!

Mary Matyzich



Rojak Joe Rachky s svojo soprogo iz Chumacherja, Ont. Kanada



FRANCIJA

KAKO SMO PRAZNOVALI
29. NOVEMBER

Štiri izseljenska društva v Franciji »Triglav«, »Slavček«, »Sava« in »Barbara« so v nedeljo, 27. novembra v Merlebachu skupno proslavila jugoslovanski praznik 29. november. Znana dvorana Hutter je bila v ta namen lepo okrašena. Nad odrom sta viseli veliki sliki maršala Tita in predsednika francoske republike. K proslavi se je zbralo nad tisoč Jugoslovancev, ki so z veliko pozornostjo spremljali govor jugoslovanskega konzula iz Strassburga Hinka Lotriča, ki je naglasil pomembnost tega praznika za vse Jugoslovane in orisal velike uspehe in napredek, ki jih je dosegla domovina v letih po osvoboditvi. Res, danes smo vsi lahko ponosni, da smo sinovi in hčere Jugoslavije.

V kulturnem programu so sodelovali pevski zbori društva »Triglav«, »Sava« in »Slavček« ter tamburaški zbor društva »Slavček«. Proslava je bila res lepa. Ob zaključku je bil z navdušenjem sprejet predlog, da se odpošlje brzojavna čestitka k prazniku predsedniku Jugoslavije maršalu Titu.

Po oficialnem delu proslave se je razvila prijetna domača zabava, na kateri smo v prijateljskem pomenku ob godbi in



Mala Yvette iz Merlebacha poslila
tople pozdrave vsem bralcem
»Rodne grude«

Domovina

petju pozno v noč obujali bridke in lepe spomine na nepozabno domovino.

Martin Blatnik, Merlebach

VESTI IZ FREYMINGA

Umrla je vsem dobro znana rojakinja Marija Škufca, rojena Lavrič, doma iz Trbovelj. Njeni starši so se naselili v Freymingu že leta 1921. Umrli so ji med okupacijo in je za njimi zelo žalovala. Pokojna je več let bolehala. Leta 1952 sta z možem Poldetom obiskala rojstno domovino. Ko sta se vrnila, se ji je bolezen tako poslabšala, da jo je priklenila na posteljo. Ležala je dolga tri leta. Smrt jo je rešila velikega trpljenja 4. novembra.

Pokojna Marija Škufca je bila gostoljubna in priljubljena. Vsi so jo spoštovali. Leta 1935 je vzela v najem gostilno, ki jo je vodila 6 let. Vsi so zelo radi zahajali tja, saj so bili dobro in prijazno postreženi. Pokojna Marija je imela veliko domotožje. Ko je letos mladinska godba iz Trbovelj gostovala v Merlebachu-Freymingu, si je silno želela, da bi slišala svoje trboveljske rojake. Mladi godbeniki so ji to željo tudi izpolnili in ji kljub pozni uri po koncertu zaigrali lepo podoknico.

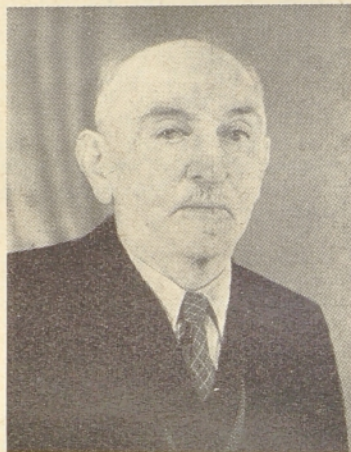
Njen pogreb 7. novembra je dokazal, kako je bila pokojnica pri vseh priljubljena. Jugoslovansko pevsko podporno društvo »Slavček« je spremilo svojo zvesto članico na zadnji poti z društveno zastavo. Mešani zbor ji je zapel pred hišo in ob odprtem grobu žalostinko. V imenu društva se je s kratkim govorom poslovil od nje predsednik društva, ki ji je poklonilo tudi lep venec.

Mariji Škufca kličemo: naj ji bo lahka tuja zemlja, možu in ostalim sorodnikom pa iskreno sožalje! (S svojci iskreno sočustvuje tudi Slovenska izseljenska matica.)

Kakor vsako leto se je tudi letos društvo »Slavček« oficialno udeležilo proslave francoskega narodnega praznika — 2. novembra — dneva premirja iz prve svetovne vojne. Društvo se je udeležilo sprejema skozi

Freyming z društveno zastavo in mešani zbor je pred spomenikom Neznanega vojaka zapel žalostinko »Clovek glej«...

Jože Knaos, Freyming



Pok. Jože Senegačnik

SMRT ROJAKA V TUCQUEGNIEUXU

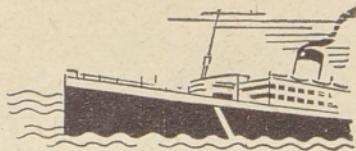
Dne 9. novembra 1955 je po dolgotrajnem bolehanju in težki operaciji umrl naš rojak Senegačnik Jože. Pokojnik je bil doma v Selcih pri Novi cerkvi. Bolehati je začel kmalu po smrti svoje žene Julke, rojene Bedenik iz Lenarta pri Trbovljah, ki je umrla 17. januarja 1953.

Oba sta bila zavedna Slovenca in redna člana našega društva »Bratstvo - edinstvo«. Marljiva roditelja sta si s pomočjo svojih ljubljenih otrok, katerih je bilo 16 in jih danes živi še 11, postavila v Tucquegnieux svoj lepi dom.

Kakor vsem nam izseljencem je bila tudi Senegačnik Jožetu in Julki usoda kruta. Ko sta prišla v Francijo z osmimi malimi otročiči, je bilo za nas življenje posebno težko. Pretrpeli smo večletno hudo finančno krizo, ki je trajala do 1936. leta. Šele kasneje se je nam življenje zboljšalo.

Po večletnem bivanju v Tucquegnieuxu sta pred nekaj leti obiskala svojo rojstno domovino, katere po svojem povratku nista mogla prehovati. Še enkrat sta se z veseljem

na tujih tleh



Rojak Joseph F. Durn iz Clevelanda s soprogo Ivanko, rojeno Primčevno, na vinski trgatvi na zadrudni farmi društva SNPJ v Chardon Ohio

priljubljen na obisk domovine, vendar jima usoda ni bila naklonjena. Ni jima bilo dano še enkrat videti hribčke in doline, kjer sta se kot otroka igrala in kot fant in dekle obljubila zvestobo. Naj jima bo tuja zemlja lahka! *Pajtlar Martin, Trieux, M. M.*

ZDA

SLOVENEK ZRTEV RUDNISKE NESREČE

V železnem rudniku »Pioneer« pri Elyju, Minn. so bili 1500 čevljev globoko zasuti trije rudarji. Rojak Albert Marolt je bil še z enim rudarjem rešen, medtem ko so 43-letnega rudarja Josepha Glinška po nekaj dneh našli mrtvega. Zapušča ženo, sina, hčer, brata in sestro.

ZANIMIVOST IZ CLEVELANDA

V Clevelandu je ulica, ki se imenuje St. Clair Avenue. Ob tej ulici, ki je zelo dolga, stanuje zelo veliko število Slovencev ter je ob njej mnogo slovenskih trgovin, obrtnikov in drugačnih slovenskih podjetij. Njeno ime pogosto prevajajo oziroma tolmačijo kot ulico sv. Klare, kar pa je povsem napačno. Ulica se namreč imenuje po generalu Arthurju Saint Clairu (1754—1818), ki je bil angleški častnik, a se je odpovedal službi v angleški armadi ter se je pridružil ameriški revolucionarni vojski.

SLOVENSKI KANDIDATI V CLEVELANDU

Lani 4. oktobra so bile v Clevelandu krajevne primarne volitve, to so volitve, na katerih se določajo kandidati za glavne volitve. Volitev se je udeležilo 43% volivcev. Med drugimi so zmagali na primarnih volitvah tudi Slovenec John Fakult v 32. volilnem okraju (vardi), Hrvat Wilson Latković iz 31. varde in Slovenec John Kovačič iz 23. varde, ki pa sploh ni imel protikandidata. V 28. vardi, kjer stanujejo newburški Slovenci, pa je dobil največ glasov Slovenec Joseph Kovach.

KONVENCIJA HRVATSKE BRATSKE ZAJEDNICE

Od 19. do 27. septembra lani je bila v Filadelfiji, Pa. deveta redna konvencija Hrvatske bratske zajednice, ki je največja bratska podporni organizacija jugoslovanskih priseljencev v Združenih državah in Kanadi. Ustanovljena je bila leta 1894 ter se je prvotno imenovala Narodna hrvatska zajednica. Ko se je združila še z dvema hrvatskima podpornima organizacijama, je dobila sedanje ime. HBZ, ki ima sedež v Pittsburghu, Pa., predstavlja politično vse Hrvate v ZDA in Kanadi ne glede na politično prepričanje, ker med Hrvati ni bilo take ločitve v podpornih organizacijah kakor med Slovenci. Zaradi tega ima tudi vse polno struj. V začetku leta 1954 je HBZ imela 1090 društev in 105.321 zavarovalnih polic. Poleg HBZ imajo Hrvati samo še eno podporno organizacijo, to je Hrvatsko katoliško zajednico s sedežem v Garyju, Ind.

Na letošnji konvenciji HBZ je bilo 511 delegatov, od tega 25 iz Kanade. Delegatki je bilo 40. Navzočih je bilo tudi 25 glavnih odbornikov in višjih uradnikov. Za predsednika je bil izvoljen V. I. Mandich, za glavnega tajnika Joseph Bella, za urednika hrvatskega dela uradnega glasila HBZ, tednika »Zajedničarja«, Filip Vukelič. Skupno je bilo izvoljenih 20 glavnih odbornikov.

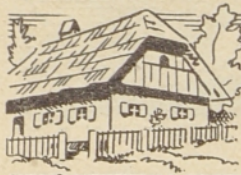
V HBZ je včlanjenih tudi precej Slovencev, zlasti, odkar se je z njo združila Slovensko-hrvatska zveza, ki je imela sedež v Calumetu. V glasilu HBZ »Zajedničarju« piše slovenska poročila in članke njen bivši glavni tajnik J. Chesarek, ki je od združenja dalje zaposlen v glavnem uradu HBZ.

NOV SLOVENSKI DOM V ACMETONIJI SO PRIČELI GRADITI

O zbiranju sredstev za gradnjo novega slovenskega doma v Acmetoniji Pa. smo že poročali. 6. septembra lani pa je bila zasajena prva lopata pri gradnji tega doma. Navzočih je bilo mnogo članov društva za gradnjo novega doma in vsi želijo, da bi bil dom do zime vsaj pod streho. Takoj naslednjega dne so pričele z delom parne lopate. V Acmetoniji že imajo slovenski dom, ki pa je postal premajhen. Novi dom bo na lepem prostoru in bo služil Slovincem v Acmetoniji in Cheswicku. Nekaj posojila za sredstva, ki so še manjkala, je dala odboru za gradnjo Slovenska narodna podporni jednota. Rokom v Acmetoniji, ki kažejo veliko žilavost in podjetnost, želimo čim več uspeha.



Tony in Rosie Sodnikar iz Clevelanda z malo nečakinjo Any



DOM IN DRUŽINA



Ohranimo našo lepo narodno nošo

Pavla Strukelj

SLOVENSKA STARA NOSA IZ ZILJE,
PODJUNE IN ROŽA NA KOROSKEM

Danes bomo nekoliko pogledali čez Karavanke k našim slovenskim Korošcem. Seznaniti vas hočemo z njihovo ljudsko nošo iz preteklega stoletja. Koroška noša se precej razlikuje od drugih slovenskih noš. Posebno ziljska ženska noša je ena najlepših, ki se lahko meri z drugimi evropskimi nošami. V tej obleki so upoštévane različne barve in sicer od temne, živopisane do bele. Značilno pri ziljski noši je predvsem kratko in drobno nagubano krilo. Druge ženske noše na Koroškem pa imajo dolga krila kot v vseh drugih slovenskih predelih. V moški noši se nam ne kažejo take razlike po posameznih pokrajinah. Vsem so skupne do kolen segajoče hlače, kratak jopič in široki klobuki.

V starih časih so se Ziljani oblačili zelo pestro. Moški so nosili *srešč*-srajco iz belega domačega platna. Ovratnik ali *kolar* je bil mehek in lepo položen. Pod njim so si zavezovali svileno pisano ruto. Ta ruta, ki so jo imenovali *pcanetelj*, je imela precej velike lepe *franže* in se je zavezovala spredaj v voz. Hlače so bile irhaste in so segale le do kolen. Spodnji del hlačnic je bil ozek in je imel razporek. Zaradi tega so jih morali moški ob kolenu zavezovati z jermeni. Prvotno so si moški prepasovali hlače z rdečim pasom, pozneje pa so nosili pod telovnikom baržunaste vezene naramnice. *Pruštah*, to je živo rdeč suknen ali svilen telovnik, so Ziljani oblačili povrh srajce. Imel je našite velike okrogle srebrne ali cinkaste posrebrene gumbе, in sicer tako na gosto, da so se dotikali drug drugega. *Lajbeč*, ki so ga oblekli preko telovnika, je bil precej

kratek ter je imel ponavadi položen ovratnik. Blago je bilo podobno žametu ter je bilo temnomodre ali temnozelenе barve. Tudi *lajbeč* je imel prišite na obeh straneh okrogle posrebrene gumbе. Na nogah so nosili Ziljani bele volnene nogavice do kolen, ki so jih privezovali s hlačnim jermenom ali s posebnim trakom. Obuti



Zenin in nevesta iz Zilja

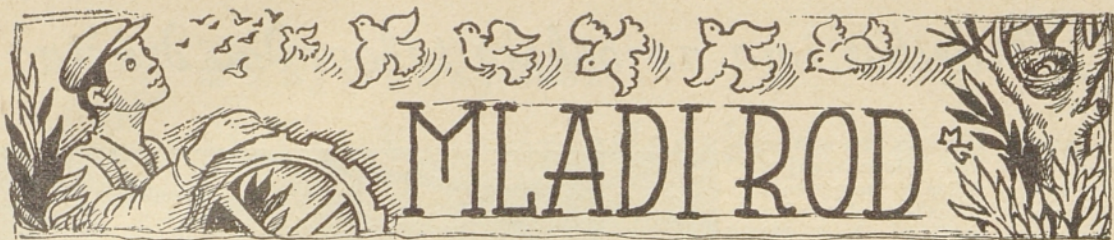
pa so bili v nizke čevlje z *»mašno«*. Pozneje so začeli nositi tudi škornje, ki pa so segali še nad kolena in so jih potem zavihavali nazaj. Za nje so uporabljali mehko črno ali tudi rjavo usnje. Klobuki so imeli nizko ogljavje in široke krajce. Preden so si Ziljani pokrili glavo s klobukom, so si naredili na glavo še živopisano svileno kapico s cofom, ki je visel izpod klobuka ob licu na ramo. To čepico so imenovali *žlajfco* ali smrtnico, ker so jo ob smrti devali moškemu v krsto. K zimski ziljski noši je

spadal še rjav kozuh, ki je bil vezen na hrbtu z lepim cvetličnim motivom.

Ženska noša v Zilji iz 19. stoletja je veliko bolj svojevrstna kot moška. Danes je v vsakdanjem življenju ne uporabljajo, vendar so ob tradicionalnem letnem kmečkem prazniku *»štehanju«* oblečena v njej vsa mlada dekleta, seveda pri tem ne smemo izpustiti *»štehvavcev«* — mladih fantov prav tako v narodni noši.

Ziljanka si je prvo nadela *vajšpet* — srajco z dolgimi rokavi, ki so bili pod pazduho zelo široki ter so se proti koncu roke zoževali v manšete s čipkami. Značilen za to srajco je bil ovratnik — *kragnc* z nagubanim našivkom imenovanim *»krežlnom«*, ki je v trikotni obliki padal po hrbtu. Nato so si oblekle spodnje krilo ali *untrfat*. To je moralo biti za prst daljše od gornjega. Sprva to krilo ni bilo škrobljeno, pozneje pa vedno. Kadar pa so se Ziljanke napravljale za ples, so oblekle še eno spodnje ozko krilo. Imenovali so ga *rajovc*. Vrh spodnjih kril so si nadele *»ras«*. To kratko drobno nagubano krilo je bilo sešito skupaj z modrcem. Uporabljali so za to lister ali pa tudi domače blago temne barve. Ob spodnjem robu je imel ras našito progo ponavadi v zeleni barvi. Nagubanemu krilu so Ziljanke pravile, da je bil v *»rorče djan«*.

Čez prsi so si ženske pripele živo pisano svilen ruto z resami. Zavezovale so si jo na poseben način, da so z njo pokrile srajco, katero je modrc pustil prosto. Spodnji klotast predpasnik je imel čipke, do čim pa je bil vrhnji drobno plisirani. Ziljanke so nosile tudi lep širok usnjen ornamentalno okrašen pas z navzdol visečimi trakovi raznih barv. Bele volnene nogavice so si pletle same doma. Pod kolenom so si jih zavezovale z rdečimi, modrimi ali zelenimi pentliami. Čevlji pa so bili črni visoki na vezalke. (Nadaljevanje prihodnjič)



Lojze Zupanc:

V RAŽJA PEČINA

Pripovedka iz Savinjske doline



V gorah med Lučami in Solčavo je nekoč prebival vrag, ki je v hostah podiral drevje in drva sredi mrzle zime na kosmati grbi prenašal v zijalko, kjer je kuril ogenj in se grel.

Nekega dne pa je vruga srečal prebrisan drvar in se iz njega takole ponorčeval:

»Oj vrag, pa si res bedak, da prenašaš drva na grbači, ko jih že vsak drvar po drčah vlačí in vsak splavar prevažá po Savinji!«

»Drugače si ne znam pomagati!« je zajavkal vrag.

»Lahko te lažjega dela naučim!« se je ponudil drvar.

»Pa me nauči, da ne bom — tri sto strel! — toliko trpel!« je vrag zaklel.

»Nič lažjega kot to!« se je zasmel prebrisan drvar. »Pojdiva v goro, kjer ti bom

pokazal, kako se naredé sani — vlačulje za cepí!«

In odšla sta v zasneženo hosto nad pečino, ki se strmo dviga nad Savinjo. Tamkaj je vrag podiral drevesa, dokler ni bilo drv več ko preveč za polne sani, drvar pa je tačas stesal drvarsko vlačugo. Potlej sta drva naložila nanjo, nakar je drvar dejal:

»Zdaj pa le urno po rebri navzdol! Kar še ti sedi na sani, da ne boš zraven šepal, ko pa se lahko pelješ. Jaz pa se bom uprl v sani in boš v dolini prej, ko bi naštel do tri!«

Vrag — bedak je ubogal drvarja in sedel na polno naloženo vlačuljo. Drvar se je uprl vanjo in jo pognal, da je smuknila po snegu s takšno naglico, da je vragu kar žvižgalo mimo ušes.

In vse bi se prav dobro izteklo, če bi ne bilo strme stene nad Savinjo. Ko je vražja vlaka dosegla pečino, so se sani z drvmi čez rob podričale naravnost v Savinjo ter se zarile v njeno dno. Vrag še kihniiti ni mogel — pa ga že ni bilo...

Se danes je na tistem mestu v Savinji globok tolmun, na pečini pa so vidne sledi, koder so drsele vražje sani.

Savinjčani so tej skalini vzdeli ime: Vražja pečina.

KRIZANKA

„Hlišica“

Vodoravno:

1. hišno orodje, 2. moški ob poroki, 3. veznik, 4. češko: »Kaj?«, 5. vzdih.

Navpično:

1. majhen mož, 6. tujka za zvok, 7. kratica za Antifašistično veče narodnog oslobodjenja Jugoslavije, 8. števnik srednjeje-ga spola, 9. moško krstno ime.



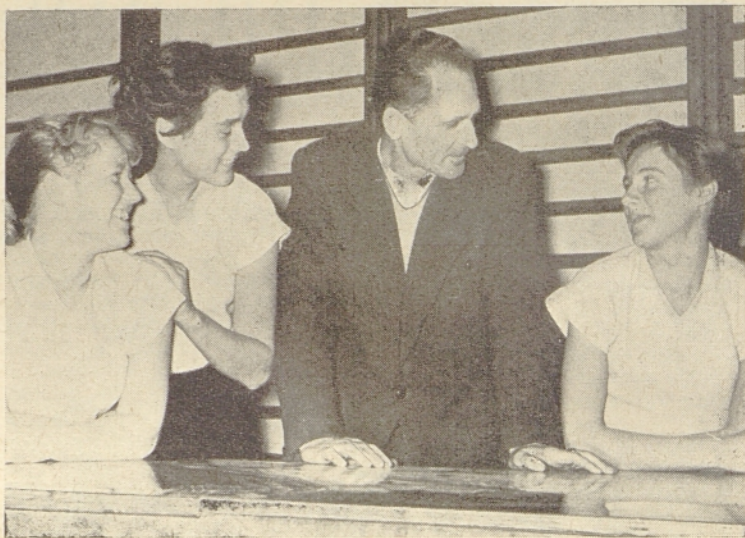
Maribor ima najboljše telovadno društvo

Kakor vsako leto, tako so se tudi letos vsa telesnovzgojna društva »Partizan« potegovala za pokal slovenskega dnevnika »Ljudska pravica«. Nad 250 društev s 45.000 pripadniki — toliko telovadečega članstva ima danes organizacija »Partizan« v Sloveniji — je poslalo na republiško zvezo »Partizan« poročila o svojem delu in uspehih v letu 1955. Posebna ocenjevalna komisija je nadvse vestno pregledala vsa poročila in ocenila delovanje vsakega posameznega društva. Med dvanajstoric najboljših društev je bilo slednjič soglasno priznано prvo mesto partizanskemu društvu Železničar iz Maribora. Tako si je društvo »Partizan« Železničar iz Maribora kot najboljši telovadni kolektiv v Sloveniji priborilo prehodni pokal »Ljudske pravice« za leto 1955.

Ob »Dnevu republike« — 29. novembra — je omenjeno društvo priredilo slavnostno akademijo. Velika unionska dvorana v Mariboru, ki sprejme nad 1000 obiskovalcev, je bila napolnjena do zadnjega kotička. Preden so pripadniki društva pokazali gledalcem, kaj vse so se v društvu naučili, je glavni urednik »Ljudske pravice« ob navdušenem odobravanju gledalcev in telovadečih izročil pokal predsedniku društva Lavoslav Kranjčiču. Po končani akademiji smo izkoristili priložnost in se z vrsto vprašanj obrnili na predsednika tovariša Kranjčiča ter na druge funkcionarje tega marljivega društva.

PO SVETLIH TRADICIJAH

Leta 1930 je bilo ustanovljeno na desnem bregu Drave sokolsko društvo Maribor I, predhodnik sedanjega društva »Partizan« Železničar, ki se je pričelo naglo razvijati. V tem telesnovzgojnem kolektivu so delovali mnogi napredni delavci, kar se je najbolj jasno pokazalo leta 1941 ob pričetku vojne. Dolga vrsta pripadnikov tega društva je odšla v partizane ali pa se je vključila med ilegalne delavce — 47 jih je v partizanih darovalo svoja življenja za svobodo, med njimi trije narodni heroji — Jože Kerenčič, Angel Besednjak in Slavka Klavara.



Predsednik telovadnega društva »Železničar« Lavoslav Kranjčič z najboljšimi telovadkami društva Trudo Safredovo, Jožo Ugarkovičevo in Slavo Perkovo

PREDVSEM MNOZIČNOST IN VSESTRANOST

»Mislim, da je največja odlika našega društva,« je dejal predsednik Kranjčič, »vsestranost in množičnost. Naše društvo vključuje 758 pripadnikov, in to so sami aktivni telovadci in telovadkinje. Delo v našem društvu je zelo pestro, gojimo telovadbo na orodju, smučanje, atletiko, odbojko, košarko, plavanje, rokomet, namizni tenis in sploh vse, kar naše pripadnike veseli. Naše delo sicer ni lahko — nimamo lastnega telovadnega doma, gostujemo v telovadnici mariborske gimnazije —, toda naši vaditelji so požrtvovalni, članstvo pa rado telovadi. Naš primer dokazuje, da je mogoče tudi z majhnimi sredstvi in brez telovadnice doseči lepe uspehe.«

DRŽAVNA PRVAKINJA V DRUŠTVU

Jože Zadnik, eden najmarljivejših vaditeljev, pa nam je povedal tole: »V našem društvu gojimo vse glavne športne panoge in smo dosegli v njih lepe uspehe, predvsem v smučanju, atletiki, plavanju, odbojki in košarki. Zlasti pa smo se odrezali v orodni telovadbi, kjer imamo v društvu državno mla-

dinsko prvakinjo v vajah na orodju, Jožo Ugarkovičevo. Razen nje pa imamo v društvu še celo vrsto dobrih orodnih telovadcev in telovadk, ki so letos osvojili častna mesta na republiškem drž. prvenstvu.«

NASTOP PRED MARSALOM TITOM

Partizansko društvo Železničar je letos velikokrat nastopilo na raznih prireditvah v republiškem in državnem merilu, na pokrajinskih zletih v Celju in Kopru, priredilo je več letnih nastopov in akademij ter gostovalo na nastopih v bližnji okolici. Toda prav gotovo bo telovadcem tega društva ostal v najlepšem spominu nastop pred maršalom Titom v Beogradu. Bilo je to 25. maja — na rojstni dan predsednika republike —, ko so pred tovarišem maršalom nastopili najboljši telovadci iz najboljših partizanskih društev. In med to izbrano družbo so bili tudi mladinci in mladinke »Partizana« Železničar, ki so prikazali dve vaji — vajo s poleni in vajo z obroči — ter s svojim izvajanjem močno navdušili vse gledalce in tudi maršala Tita.



Prijateljem Slovenskega izseljenskega koledarja

Uredništvo Slovenskega izseljenskega koledarja sporoča vsem zvestim naročnikom »Rodne grude«, da smo koledar za leto 1956 odposlali tudi na njihove naslove v prepričanju, da ga kot naši zavedni rojaki ne bodo odklonili, temveč prijateljsko sprejeli in odkupili, ga ponudili še komu v sosesčini ter tako razširili krog njegovih bralcev in naročnikov.

Mnogi od vas, dragi rojaki, ste medtem koledar že prejeli in prebrali in bomo zelo veseli, če nam sporočite tudi svoje mnenje o njem. Trdno smo prepričani, da vam bo Slovenski izseljenski koledar všeč, saj je njegova vsebina zelo pestra in zanimiva ter izpopolnjena s krasnimi fotografijami iz vašega starega kraja in vaše nove domovine. V dolgih zimskih večerih vam bo branje koledarja v prijetno razvedrilo in pouk, ob pogledu na naslovno stran, kjer je narisana živobarven zemljevid Slovenije, pa se hoste toplo sponnili svoje rodne grude.

Cena koledarju je 2,50 dolarja, katere nakažite, prosimo, z Money Ordrom po banki na naslov Slovenske izseljenske matice, Ljubljana, Cankarjeva 5.

Ob tej priložnosti te vabimo, dragi rojak in rojakinja, da postaneš tudi ti dopisnik »Rodne grude« in Slovenskega izseljenskega koledarja, ki ju izdaja Slovenska izseljenska matica sicer z velikimi stroški, toda z veliko ljubeznijo do naših izseljencev. Članke in življenjepise za Slovenski izseljenski koledar za leto 1957 sprejemamo do 1. marca 1956. Opišite svoje dragocene spomine v zvezi z naselitvijo v novi domovini, o razvoju vaše naselbine, zlasti pa o vašem društvenem življenju; pošljite nam svoje življenjepise, ki jih objavljamo v koledarju pod skupnim naslovom »Borba za kruh in srečo«. Pri tem se zavedajte, da boste opravili veliko nalogo, pomagali boste pisati zgodovino slovenskega izseljenstva! Slovenski izseljenski koledar ni koledar v starem pomenu te besede, ampak postaja z leta v leto zbornik dragocenih zgodovinskih zapiskov iz življenja slovenskih izseljencev!

Uredništvo Slovenskega izseljenskega koledarja se vam, dragi rojaki, toplo zahvaljuje za naklonjenost ter vam vošči mnogo sreče in zadovoljstva v novem letu 1956!

Slovenska izseljenska matica

Ivan Tavčar

SLOVENSKI PISATELJ

Ivan Tavčar, katerega povest boste v nadaljevanjih brali v letošnji »Rodni grudi«, je eden najboljših slovenskih pripovednikov devetnajstega stoletja. Rodil se je 28. avgusta 1851 v Poljanah nad Skofjo Loko. Njegov oče, ki so ga po domače klicali Kosmov Janez, je bil kmet. V družini je bilo sedmero otrok.

Ivan je bil bister fant, zato so se starši odločili, da ga bodo šolali. S tem so bili seveda zvezani veliki stroški, toda mlademu študentu sta pomagala strica — duhovnika. Tako je Ivan Tavčar leta 1875 postal doktor prava. Služboval je v raznih krajih, čez nekaj let pa je odprl v Ljubljani samostojno odvetniško pisarno. Toda področje, na katerem se je udejstvoval, je bilo mnogo širše in pestrejšo: poleg svojega poklica je bil novinar, urednik vodilne slovenske revije Ljubljanskega Zvona, Slovana, načelnik ljubljanskega Sokola, predsednik Slovenske matice, Narodne tiskarne ter številnih kulturnih in političnih organizacij. Zelo aktivno se je udejstvoval tudi kot politik, voditelj narodno napredne stranke, deželni in državni poslanec ter deset let ljubljanski župan. Bil je ena izmed najbolj markant-

nih pojav tedanje ljubljanske meščanske družbe, možat, duhovit in samonikel, ki pa ni nikoli zatajil in se odtujil svojemu kmetškemu poreklu. Bil je in ostal pristna gorenjska kmetška grča. Umrl je 19. februarja 1925.

Iz njegovih pisateljskih del, ki so zbrana v šest zajetnih zvezkov, diha Tavčarjeva iskrena, topla navezanost na domačo zemljo. Snov zaje-
ma predvsem iz slovenske zgodovine in iz kmečkega življenja. Njegovi opisi narave in kmečkih ljudi so izredno topli in prepričljivi. Povest Cvetje v jeseni, ki jo je ustvaril že v pozni dobi svojega življenja, je poleg zgodovinskega romana Visoška kronika njegovo najboljšo in najlepše delo. S Cvetjem v jeseni se je Tavčar čudovito nežno zatopil v podobo svoje rojstne domovine in zapel himno kmetškemu življenju, zdravemu, veselemu delu na polju, travnikih, v gozdu in domu. Povest se dogaja v Poljanski dolini in v okolici Blegaša — Tavčarjevem rojstnem kraju. Ni težko uganiti, da je glavni junak povesti — odvetnik Kosmov, ki zgodbo pripoveduje ljubljanskim prijateljicam — pisatelj sam.

O razpletu povesti vam ne bomo podrobno pripovedovali, saj jo boste sami brali. Zatrdo pa vemo, da vam bo zelo všeč. Še več veljave in lepote bodo dale povesti lepe ilustracije našega priznanega umetnika Maksima Gasparija, ki je upodobil Tavčarja prav takšnega, kakršen je bil v letih, ko je povest pisal (1916). Prav tako bo tudi v drugih podobah upodobil ljudi in kraje, kjer se povest dogaja.



Joan Javián „Cvetje v jeseni“

Blagor mu, ki ima v časih groze in trepeta še moč, spominjati se zornih prejšnjih dni!

Sedeli smo na najlepšem ljubljanskem vrtu. V senci pod divjim kostanjem.

Gospa Marica je z belo roko prekladala posode ter nalivala kave, da je silil prijeten duh pod zelene veje.

Tudi gospa Mica ni hotela brez dela ostati; narezala je belega kruha ter ga simetrično razstavila po mizi. Vmes pa je postavljala gospa Dinca male krožnike z rumenim medom in surovim maslom.

Pri človekoljubnem tem delu, ki je veljalo v prvi vrsti meni, me je prešinila misel — bogzna od kod je prišla —, ki ni bila ljubezniva za ljubko trojico, katere gost sem bil danes na najlepšem ljubljanskem vrtu.

Premišljeval sem: »Kako so lepe in srečo prikupljive, pa bi vendar življenje zastavil, da ta trojičica ni nikdar poznala tiste vse-mogočne ljubezni, katera ni dana vsakemu, komur je pa dana, tega pretresa, kakor pretresa vihar gozdove na gori!«

V svoji neprevidnosti dal sem besedo tej svoji misli. Kakor trije čmrljčki so se dvignile ter brenčale okrog mene.

»Kaj, da mé nismo iz ljubezni vzele svojih mož?«

Prav ostró so me napadale, posebno gospa Dinca: »Da bi jaz svojega moža ne bila iz ljubezni vzela?«

Polastila se me je hudobija: »Moje mnenje govori, da si svojega moža vzela, ker prideluje vsako leto obilo dobrega in dragega vina.«

Že sem upal, da pridem v dotiko z njeno sladko ročico. Ali vmes je posegla gospa Marica: »In jaz sem svojega vzela, ker sladkor in moko na debelo prodaja?«

»In jaz,« je hitela gospa Mica, »svojega, ker z dobičkom razpečava sukno in platno?«

Nobena ni hotela odnehati od čebljanja in iz oči jim je plamtel ogenj, da sem menil, sedaj in sedaj bom upepeljen!

Na Kamniških planinah se je pričela megla kaditi izza vrhov.

»Vreme se spremeni,« sem pripomnil, da bi napeljal govorico v drugo strugo.

Unisono: »Užaljane smo!«

»Saj niste same, ljube prijateljice, saj imate obilo tovarišic! Čas, recimo moderni čas je tak, da je zakonska ljubezen prav važno blago, ki se za visoko ceno prodaja, za visoko ceno kupuje. Kaj morete ve za to? Žrtev ste dneva, ki vas je rodil. A same dobro veste, da bi danes Leander ne plaval čez Helespont, če bi pri dekletu ne slutil nekaj težkih hranilničnih knjižic! Tudi jaz ne morem za to, da je tako!«

»Obrekovalec! Hudobnež!«

Posadil sem se na konja: »Kaj veste ve tri, kaj vedo vaše tovarišice, kaj ve moderna ženska o tisti ljubezni, ki pretresa telo in dušo, ki veže dušo in telo, ki je kakor nevihta, ki pride, da ne veš od kod, ki te podsuje, ki te stolče, da se od nje nikdar več ne oddahneš, ki jo pa vendar hočeš imeti, in najsi zaradi nje življenje izgubiš! Kaj veste ve o taki ljubezni!«

»Me ljubimo svoje može!«

»Dokler lahko mesec za mesecem polagajo stotake na mizo! Če bi ne bilo teh stotakov, če bi ne bilo obleke in svile, ljubi Jezus, koliko ženic bi svoje može še ljubilo?!«

»Ti dobro to veš, ker si — oženjen!«

Grenko-zasmehljivo so se smejale.

»Zasmehujte me, kolikor vas je volja! Da, prijateljice, kar vam ni bilo dano, dano je bilo meni! Pretresla me je ljubezen, enaka viharju, enaka nevihti! Prišla je pozno, prav tako je prišla, kakor pride časih kako cvetje v pozni jeseni. Sadu ni rodila, kakor ga ne rodi jesenski cvet. Če me hočete poslušati, vam razgrnem vse. Pri tem tudi izveste, čemu nisem hotel zakonske družice, ki bi me bila ravno tako okrog prsta obvijala, kakor obvijate ve svoje može. Pri poslušanju se bodele morda obilo smejale! Vprašanje je torej: me li hočete poslušati?«

Gospa Marica, gospa Mica in gospa Dinca so z enim glasom odgovorile, da hočejo poslušati.

I

Ko se je po travnikih otava kosila — katerega leta je to bilo, nima za vas, častite gospe, nikakega pomena — sem vzela v roko pratiko ter izračunal, da dosežem točno po štirinajstih dneh osemintrideseto leto svojega brezpomembnega življenja. Teh osemintrideset let mi je tičalo neprijetno v kosteh: spodaj se mi je pričlenjalo telo že nekako nesimetrično zaokrožati, zgoraj ob sencih pa je že nekaj sivelilo, kakor pozimi, če leži ivje na vejevju. Sicer

pa se mi je dobro godilo. Nekaj let že nisem poznal nikakih skrbi, kakor so me svoj čas davile na visoki šoli, in v pravadah sem koval če že ne rumenjakov, vsaj srebrnjake, tako da sta se napolnila dan za dnevom lonc in skleda. Kljub temu pa me je tistega dne, ko sem ob roki pratike določil svojo starost, zavest, da se staram, prav potlačila in ravno tako me je potlačilo prepričanje, da mi na svetu ne ostaja drugega kakor tisto, kar imenuje Latinec: *fructus consumere**.

Stroj si — tako sem govoril sam sebi —, ki bo tekel, dokler so posamezni deli količkaj v redu. Potem pa tu in tam kaj odneha, oči ti pokvari kratkovidnost, lasje ti izpadejo in po členkih se ti nabere apno, da teče stroj le še s stokanjem in ječanjem. Pri koncu pa vse skupaj pade, in kakor staro šaro te odneso v stran! Če se pa ob najzadnjem koncu vprašaš, je li tvoje življenje imelo kaj višjega pomena ali namena, ne moreš drugega odgovoriti kakor: »Ni ga imelo!«

Tako sem govoril sam sebi, in prav živo sem čutil, kako me je potrlo teh osemintrideset let, ki jih skoraj dopolnim. Kje naj dobim sočutno dušo, da izlijem vanjo svojo otožnost?

Gnalo me je iz sobe.

Ko stopim na ulico, je bil prvi človek, ki sem ga ugledal, trgovec Bon, tvoj sedanji mož, gospa Marica. Ali takrat ti še ni bil tako podložen, kot ti je dandanes, pač pa smo vedeli, da že šteje stopinje za teboj in da ne odide svoji zakonski usodi. Ker se je sam ženil, je bil tiste dni pravi agent za ženitve, tako da sem takoj vedel, kake besede mi bo spregovorila ta revna duša.

»Kam pa? Kam pa?« je povpraševal.

Odgovoril sem čemerno: »Sam ne vem kam!«

»No vidiš, ali ti naj do sodnega dne trobentam, kako sam si! Plevel si na njivi, za katerega se nihče ne briga! Čisto tako kot plevel tudi pogineš! Dohodke imaš; lahko bi preživljal ženo in otroke. — Oženi se vendar!«

Kar videl sem, da živi v veri, da je spregovoril najmodrejšo besedo pod soncem in pod zvezdami! Ta modrost pa me ni potolažila, ker je ženska le slaba tolažba možu, če je star osemintrideset let.

Tedaj se mi je poželelo po gospe Heleni, ki jo ve tri itak dobro poznate. Tiste dni — morda je še danes — je bila najkrasnejša

* Uživati sadove.



Visoko, Tavčarjeva domačija v Poljanski dolini

ljubljska gospa, a bila je — gospa Mica, ne nabiraj svojih ust! — moja prijateljica. Kadar me je morila kaka skrb ali otožnost, sem se zatekel k tej svoji prijateljici, in vselej je njena materinska beseda razvedrila mojo dušo in čelo. V mojih očeh je bila gospa Helena vzor ženske, ki se ni dotikala prahu tega sveta. Z njo skupaj sva čitala Prešerna in na marsikatero krasoto Prešernovih umotvorov me je opozorila ona. Bila je čez vse mere idealna ženska: vsaj jaz sem bil prepričan o tem. Tudi s svojim možem — bil mi je součenec — je živela v resnično srečnem zakonu. Zakonska sicer nista imela velikega premoženja, v obilju pa sta imela, kar sta za življenje potrebovala. Dve deklici sta bili sad vzornega zakona. Starejšo je bila gospa Helena že omožila, in nikjer se ni opazalo, da bi se bila pri tem kaj trudila ali pa še celo pomenjala sv. Petra, ko mu je Gospod zaukazal, da naj še enkrat razpne svoje mreže.

Mlajša je živela še v hiši. Nekoliko me je motilo, da so jo klicali Elviro. Ali že takrat je ta deklič nosil glavo, kakor jo nosijo ponosne in lepe ženske v španski Sevilji. Samo ob sebi se ume, da je bila vzorno odgojena, in lepota na njej se je že razvijala, tako da je snubač lahko živel v nadi, da se mu s tako nevesto razcvete bujna zakonska sreča. Za svojo osebo sem malo občeval z gospico Elviro, ker tedaj niti osemnajstega leta ni bila dosegla. Ves dan je letala od učitelja do učitelja — učila se je nebroj modernih jezikov, in tudi po klavirju je trkala, kadar je le količkaj utegnila. Bila je splošna sodba, da se bo kakor sestra lahko in dobro omožila. Vsaj gospa Helena, ki mi je zaupavala največje tajnosti, mi ni nikdar kaj potožila, da bi jo v tem pogledu morale kake skrbi.

Gospa Helena me je kakor vsekdar preprijazno sprejela. Brez ceremonij sem prisedel k njej ter takoj opazil, da je danes v razgovoru bolj počasna. Nekaj je pletla, a tu in tam je počivala z belima rokama ter se zagledala v drevesa Lattermannovega drevoreda, na katerega se je nutil lep pogled iz okusnega stanovanja. Pazljivo in vestno me je poslušala, ko sem ji tožil o dolgočasnem svojem življenju in o osemindesetih svojih letih. Ni mi odgovorila takoj, pač pa je rahlo zaklicala: »Elvira!«

Hčerka je takoj, prav kakor da je čakala na klic, vstopila vsa pokorna in vdana, vzor prave in poštene odgoje.

»Kaj želiš, mama?« To, seve, je vprašala po francosko.

Kako okusno se je bila napravila ta zelenjava! Vse je okroglo postajalo na njej in beli predpasnik je lepe oblike mladega telesa še bolj povzdigoval.

Mama ji je ukazala, da naj gre za pol ure na sprehod; a da se ima potem zanesljivo in gotovo vrniti domov. Elvira je brez odloga odšla, in prepričan sem bil, da pride točno in gotovo zopet domov, kakor se ji je zapovedalo.

»Kako to grmičevje rase, mi pa se staramo in življenje nam je v nadlego!« Po teh besedah nisem mogel zadržati globokega vzdih. Gospa Helena me je skoraj pol ure tolažila ter mi dokazovala, da pri meni o starosti še ne more biti govora. Končno pa se je zagledala v strop in je nekaj premišljevala.

(Nadaljevanje prihodnjč)

R OJAKI V ZDA

ČITAJTE
ŠIRITE
PODPIRAJTE



*ki vas informira o najnovejših
dogodkih v svetu, ki vas medsebojno
povezuje in zabava*

Ali ste že naročeni na

GLAS NARODA IZ NEWYORKA

najstarejši zdaj izhajajoči list v Ameriki

PROSVETO IZ CHICAGA

ki je med rojaki v ZDA najbolj razširjen slovenski časopis

ENAKOPRAVNOST IZ CLEVELANDA

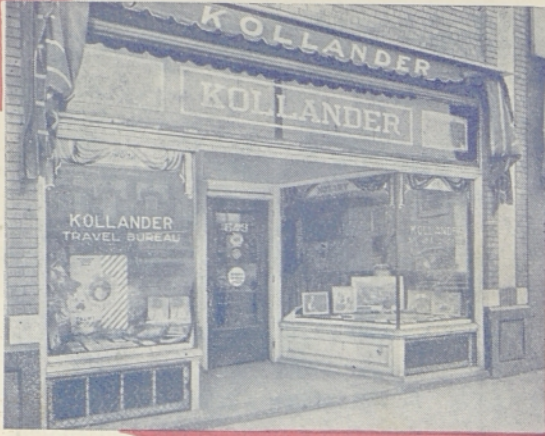
ki je zlasti priljubljena med Clevelandčani

RODNO GRUDO

*bogato ilustrirano revijo, ki jo izdaja
SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA V LJUBLJANI
in vam v podobi in besedi prinaša pozdrave iz rojstne domovine*

AUGUST KOLLANDER CO.

NOTARY PUBLIC



*
*
*
*
*
*
* FOREIGN EXCHANGE
* AND TRAVEL BUREAU
* TOURS-CRUISES-
* AIRWAY-BUS

*
*
*
*
* AUTHORIZED AGENT
* FOR ALL
* STEAMSHIP COMPANIES

*
*
* AMERICAN EXPRESS
* TRAVELERS CHEQUES
* AND MONEY ORDERS

SLOVENIAN AUDITORIUM BUILDING 6419 ST. CLAIR * Avenue Cleveland 3. 0.
*
*

Usem rojakom v tujini zeli srečno novo leto 1956

POTOVALNI URAD

PUTNIK SLOVENIJA

Prav tako kot vsa zadnja leta smo tudi za leto 1956 sestavili bogat program krožnih izletov in potovanj po Sloveniji in Jugoslaviji za rojake, ki se mude na obisku v stari domovini

Pišite nam in zahtevajte naše tiskane programe

Naše poslovalnice v Sloveniji:

Ljubljana, Maribor, Ptuj, Gornja Radgona, Celje, Novo mesto, Kranj, Bled, Jesenice, Postojna, Sežana in Gorica

LJUBLJANA, TITOVA CESTA 4, telefon 20-032